

Nya ansikten i förtryckets Kina

Nya ansikten i diktaturens Kina. Nya försök att lura världsinopinionen. Antydningar om en lättnad i det politiska förtrycket, som dessvärre inte alls motsvaras av några verkliga förändringar. Förtrycket består. Se artikeln på mittuppslaget i detta nummer av Contra.

CONTRA

för frihet - mot socialism

nummer 3 1979

årgång 5

Sovjetisk "socialvård"

Jurij Zacharovitj Valov förlorade sin hand i en olycka vid 23 års ålder. Han har drabbats av bristen på social omsorg i Sovjet. Och när han försökt påtala sin situation har han tagits in för "behandling" - på mentalsjukhus.

Jag ber redaktörerna för utländska tidningar att publicera min skrivelse så att fria och ärliga människor världen runt lär sig förstå hur verkligheten ser ut i vårt land. Hur den sovjetiska regeringen gör propaganda om "demokrati" och "fredlig samexistens", samtidigt som den i praktiken rånar och bluffar sitt eget folk, och helt struntar i deras rättmätiga krav på samhället.

Jurij Zacharovitj Valov föddes den 24 juli 1938 i närheten av Gorkij och avslutade sin ingenjörsutbildning i provinsen Rjazan 1956. När han var endast 23 år gammal förlorade han en hand i en olycka i den försvarsindustri nära Gorkij där han arbetade. 1962 gifte han sig, och följande år föddes en son, Valerij. Men olyckan drabbade honom på nytt 1968. Sonen råkade ut för en olycka på lekplatsen och blev blind. Valovs far stod inte ut med denna ytterligare olycka, och hängde sig.

Invalidpension och en reducerad lön var för lite för att försörja Jurij Valovs familj, och situationen förvärrades ytterligare när han fick sparken från en fabrik i Moskva, som skulle dra ner personalen. Klagomål på det felaktiga avskedandet till facket, myndigheterna och regeringen var förgäves. "Eftersom fackföreningarna och de sociala organisationerna i Sovjet bara är prydnader och inte fullgör sina uppgifter, blev jag anhängare av idén att bilda en ny rörelse för att tillvarata invalidernas intressen." En sådan organisation bildades illegalt förra året.

Valovs klagomål

Valov listade sina klagomål mot myndigheterna:

— Trots att han var registrerad som invalid hade han utan vidare fått sparken.

— När han arbetade hade man krävt att han skulle producera lika mycket som de övriga, trots att han bara hade en hand; Valov hävdar att företagen inte tar någon hänsyn till de reducerade krav som fastställs av arbetsanpassningskommittéerna. Det finns ett fåtal företag som bara anställer invalider, men dessa accepterar trots det bara en tioprocentig minskning av arbetsnormerna.

— Rätten som hade prövat frågan om han

hade avskedats olagligt hade inte brytt sig om vad Valov anfört, utan helt gått på uttalanden från den myndighet som var ansvarig för uppsägningen.

— Valovs 75-åriga faster fick ingen pension eller medicinsk vård, utan var tvungen att försörja sig genom att tigga. Valov kunde själv inte göra mycket för att hjälpa henne, eftersom han under de 17 åren sedan olyckan bara fått 250 rubel i skadestånd av fabriken. Han hade aldrig fått tillfälle att besöka något sjukhem, men trots att en psykiatriker hade förklarat honom frisk hade han tagits in på ett mentalsjukhus i tre månader, sedan han försökt publicera sin klagomål på det sovjetiska systemet.

Han hade vid ett tillfälle försökt tala med den amerikanska ambassaden, men hejldes av den sovjetiska milisen utanför ambassaden.

Valov gjorde ytterligare några påpekanden, som rörde förhållandena i Sovjet i allmänhet:

1. De sämst betalda arbetarna och tjänstemännen får bara 60-70 rubel i månaden. Det är ungefär halva den genomsnittliga industriarbetarlönen och räcker ungefär till att köpa ett par skor. Det finns tiotals miljoner människor som lever under sådana svåra omständigheter.

2. Även om den allmänna levnadsstandarden i Sovjet är låg, så är förhållandena för invalider och pensionärer ännu sämre. Det finns åtskilliga arbetslösa i Sovjet, och många som har fått sparken för att de klagat på arbetsförhållandena.

"Alla dessa missförhållanden beror inte på den ene eller andre kapitalisten, utan på den socialistiska staten. För den som vågar kräva demokrati eller rättssäkerhet finns det ett utbyggt nät av psykiatriska kliniker och specialsjukhus, fängelser och arbetsläger."

För att brott mot de mänskliga rättigheterna skall bli mer allmänt kända föreslår Valov att sådana internationella organisationer som FN, ILO och Röda Korset bör flytta till Sovjet. Om personalen vid organisationerna skulle uppskatta förslaget kan naturligtvis ifrågasättas, men hur de sovjetiska myndigheterna skulle reagera stod klart för Valov. "Överstarna i de vita rockarna" kanske skulle använda hans skrivelse som en ursäkt för att anpassa hans psyke till den kommunistiska världsåskåd-

ningen, i ett av de notoriska fängelsesjukhusen.

Psykiatrisk "bot"

Hans farhågor besannades, den 27 oktober 1978, några dagar efter det att skrivelsen överlämnats till pressen, fördes Valov till Ruzas mentalsjukhus i närheten av Moskva. Anledningen till intagningen framgår om inte annat av att det var poliser som kom och hämtade Valov sent på kvällen, inte mentalskötare. En av poliserna, ett polisbefäl, sa till Valov: "Vi vill inte ha dig. Vi ska lämna över dig till en läkare. Du behöver vård. Det är våra order."

Fallet har tagits upp av den inofficiella undersökningsgruppen för att utreda sovjetiskt missbruk av psykiatri, som dokumenterat hela affären i nummer 13 av sin informationsbulletin. Kommittén skrev till chefspsykiatrikern för Moskva-regionen, Rostislav Murasjkin, och påpekade att intagningen av Valov strid mot de regler som fastställts av Sovjets hälsodepartement. En medlem i kommittén försökte få träffa Valov, men han stoppades vid sjukhuset, där man sa att Valov redan fått besök av sin fru, och att det bara var släktingar som fick träffa patienterna. I själva verket finns inga sådana regler.

Mark Kurlandskij, chef för den avdelning där Valov är intagen, var inte själv klar över vilket ansvar han hade. Ena gången sa han att han hade hela ansvaret, och andra gången att han själv inte kunde fatta några beslut om Valov.

Kommittén har skrivit till dem som är officiellt ansvariga för intagningen av Jurij Valov och bifogat ett uttalande av psykiatrikern Alexander Volosjanovitj, som intygat att Valov inte visat några tecken på psykisk sjukdom och att han var mentalt ansvarig för sina handlingar. Kommittén har påpekat att intagningen av Valov strider mot officiella regler och innebär ett missbruk av psykiatri. Vilka påtryckningar KGB än må ha utövat på de ansvariga psykiatrikerna, är det ändå de själva som till sist är ansvariga för brott mot de etiska regler som de hävdar sig följa.

Jurij Valovs berättelse har nått Västerlandet som samizdat-dokument. Det cirkulerar f.n. illegalt i Sovjetunionen.

Militär utbildning för sovjetiska skolelever

I Sovjet och det övriga östblocket ingår obligatorisk militär skolutbildning på skolschemat. Redan i skolan skall ungdomarna göras till soldater.

Hösten 1968 infördes i Sovjetunionen ett nytt program för förberedande militär utbildning av ungdom. Fr.o.m. 15 års ålder underkastas pojkar och flickor — förutom utbildning i civilförsvaret — även rent militär utbildning. Utbildningen som omhändertas av statliga militära ledare, s.k. *vojennuks*, börjar i de vanliga skolorna i nionde klass samt i fack- och yrkestekniska skolor redan i första klass. För de ungdomar som inte deltar i dagundervisningen i de nämnda skolorna ordnas militär utbildning i fabriker. Den förberedande militära utbildningen blir efter ett par år mer specialiserad. Tekniskt intresserade ungdomar har möjlighet delta i specialkurser.

Den direkta ledningen av utbildningen åligger militärkommissariatet med deltagande av de lokala sovjeternas uppfostringsavdelningar, skoldirektörerna och fabrikscheferna. Dessa är tvungna att utarbeta långsiktiga planer för utbildningen. För militärutbildningens organisation är skoldirektören ansvarig, medan de militära ledarna, *vojennuks*, ansvarar sig för själva genomförandet. Rör det sig om försvarsteknologi, sjukvård och icke-obligatoriska kurser använder man sig av specialister.

Den militära utbildningen vid de vanliga skolorna omfattar 140 timmar per år. Den ungerska tidskriften för civilförsvaret har redogjort för den obligatoriska militärutbildningen för skolelever i östblocket (*Polgari védelem*, nr 24 1971). Om utbildningen i Sovjet meddelas följande:

Det finns fem ämnesområden:

1. De sovjetiska stridskrafterna, deras karaktär och egenskaper.
2. Allmän militär utbildning avseende alla vapenslag.
3. Militärteknisk utbildning.
4. Civilförsvaret.
5. Speciell sjukvård (endast för flickor).

I det första ämnet, som alltså gäller de sovjetiska stridskrafterna, undervisas pojkar i 10 timmar och flickor i 7. Det andra ämnet, allmän militär utbildning, är uppdelat på följande sätt:

- Reglementena för de sovjetiska stridskrafterna: pojkar 8 timmar och flickor 4 timmar.
- Stridsutbildning: pojkar 11 timmar och

flickor 2 timmar.

— Skjututbildning: pojkar 31 timmar och flickor 17 timmar.

— Formell utbildning (bara pojkar): 5 timmar.

Det tredje ämnesområdet kräver av såväl flickor som pojkar 40 timmar, det fjärde tar i anspråk 35 timmar för såväl flickor som pojkar och det femte, som gäller bara flickor, omfattar 15 timmars undervisning.

För den teoretiska utbildningen i militära ämnen har man reserverat 2 timmar per vecka. På icke-lektionstid visas dessutom varje månad en eller två filmer med militärt eller militärpatriotiskt innehåll. Betygen i de militära ämnena förs in i slutbetygen och bedöms som lika viktiga som betygen i huvudämnena.

Det kan nämnas att praktiskt taget varje skola redan i mitten av 1970-talet hade en egen skjutbana och andra anläggningar för elevernas praktiska utbildning.

1975 genomfördes vissa ändringar som framförallt berörde de enskilda fackområdena. Så minskades t.ex. antalet lektionstimmar för civilförsvaret. Det nya utbildningsprogrammet skiljer sig från det gamla främst

Sovjetiska skolbarn under militär träning. Militärutbildning står på schemat för alla skolbarn i östblocket.

däri att den praktiska utbildningen nu fått en mycket mera framskjuten plats. När det gäller taktisk utbildning skall "förrekryterna" (*doprizyvnik*) lära sig grunderna för strid och de militära enheternas organisation. Med detta utbildningsprogram uppnår man helt säkert lättare det ursprungliga målet: att bibringa eleven de nödvändiga militära och militärtekniska kunskaperna, så att han efter inryckningen i det militära snarast möjligt skall kunna bli en fullgod soldat.

Skolan spelar en viktig roll inte bara när det gäller den förberedande militära utbildningen utan också i det militärpatriotiska uppfostringsarbetet. Den senare uppgiften är "patriotisk plikt" såväl för de militära ledarna, de s.k. *vojennuks*, som för alla lärare. Sedan år 1966 börjar också varje skolar med en "tapperhetens timme" (*urok mudestva*). Under denna timme, då ledningen innehas av klassläraren, deltar gäster utanför skolan och berättar för eleverna om sina upplevelser och erfarenheter.

Alla lärare är förpliktade att i sitt ämne utnyttja alla möjligheter till militärpatriotisk uppfostran. Under historietimmarna och timmarna i socialkunskap undervisas inte bara i partiets och statens historia utan också i Lenins teori om det rättfärdiga kriget (Enligt Lenins lära är varje krig mot imperialismen rättfärdigt, oberoende av vem som är angripare och vem som är angripen). En socialistisk stats "rättfärdiga" krig mot kapitalismen/imperialismen accepteras som "medel i fredens tjänst". De kapitalistiska staterna kan, enligt Lenin, inte leva utan krig, och risken för krig försvinner först när kapitalismen har förintats och socialismen har segrat i hela världen. Det åligger lärarna i matematik och naturvetenskap att göra eleverna förtrogna med militär teknik. Vid vissa läroanstalter kan eleverna i de högre klasserna delta i konferenser "i matematik och fysik i den unge soldatens tjänst".

I alla skolor firas viktiga kommunistiska tilldragelser, och på många ställen hyllas fortfarande de soldater som föll i det andra världskriget.

De övriga staterna i östblocket har organiserat den förberedande militära utbildningen och den militärpatriotiska uppfostran på ungefär samma sätt som Sovjet.

Under skatter vi digna ned

Under skatter vi digna ned, så låter orden i den sällan använda tredje versen av den socialistiska kampsången Internationalen. Den kanske tas fram nu till första maj? De diagram som vi presenterar här visar nämligen att samhällets belastning på den privata sektorn har ökat markant sedan de borgerliga tog över regeringsansvaret.

Den offentliga sektorns andel av produktionen i Sverige har nästan exploderat sedan vi fick en borgerlig regering 1976. Under socialdemokratiskt styre låg Sverige länge i täten när det gäller de offentliga utgifternas andel av produktionen. Men avståndet till övriga länder

var relativt måttligt. Sedan Mundebo och Åsling tog över, så har Sverige dragit ifrån, så att vi nu befinner oss i en internationellt sett unik position. Inget annat land har en tillnärmelsevis så stor offentlig sektor som Sverige.

Den privata konsumtionen betyder allt mindre, vilket har fått till följd att Sverige, som näst Schweiz och ett antal oljeländer har den högsta produktionen per invånare i världen, trots det har en ganska måttlig privat levnadsstandard för befolkningen. Den genomsnittliga västtysken eller fransmannen har högre privat konsumtion än den genomsnittlige

svensken. Och snart är även japanerna ifatt. Sveriges unika roll som framstående industrialnation kommer inte medborgarna till del, utan förbrukas helt av samhället.

Sverige utvecklas snabbt mot ett samhälle där medborgarnas arbetsinsats spelar mindre roll för levnadsstandarden än de bidrag man kan få och de skatter man måste betala. De offentliga utgifterna ligger nu på över 60% av bruttonationalprodukten, och ökningen har accelererat de senaste åren. Inom överskådlig tid kommer vi att nå 100%, om inte politikerna kan fås att besinna sitt ansvar. Eller det dyker upp en svensk Glistrup (Glistrups inflytande

Privat konsumtion per förvärvsarbetande i relation till Sverige 1965-78
(Löpande priser)

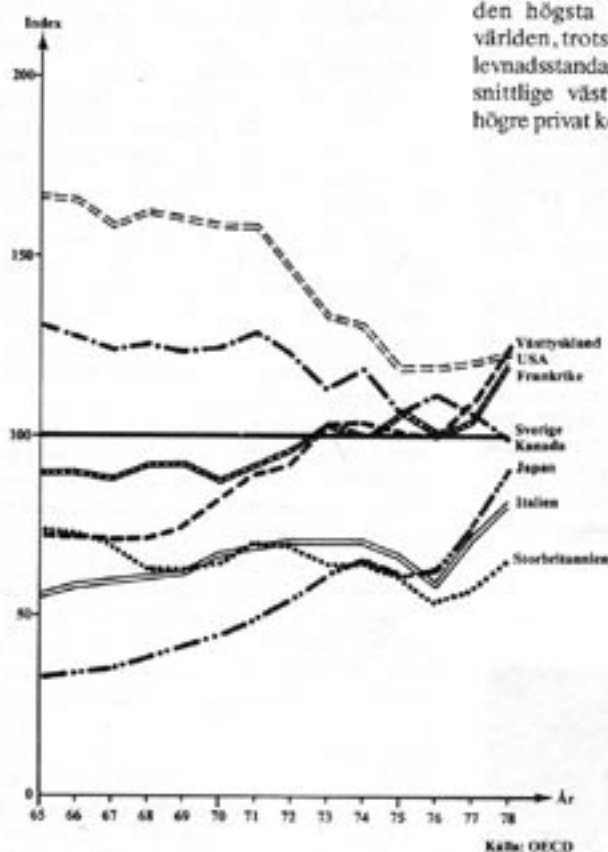

Diagram 1.

Privat konsumtion per förvärvsarbetande.

Av diagrammet framgår att USA, Västtyskland och Frankrike ligger långt över Sverige. Och att Japan snart är ikapp. Siffrorna avser konsumtion per förvärvsarbetande vilket inte är detsamma som per invånare. I Sverige finns betydligt fler kvinnor på arbetsmarknaden än i de andra länderna, vilket gör att vi har fler förvärvsarbetande per invånare. Det svenska systemet med resurskrävande daghem avslöjas delvis i diagrammet. Daghemmen höjer den redovisade bruttonationalprodukten i landet, men de verkar snarast minskande på den privata levnadsstandarden i landet, eftersom kostnaderna är så höga att de inte täcks av de skatter som betalas av dem som utnyttjar daghemmen.

Offentliga utgifter i procent av BNP till marknadspris
Löpande priser

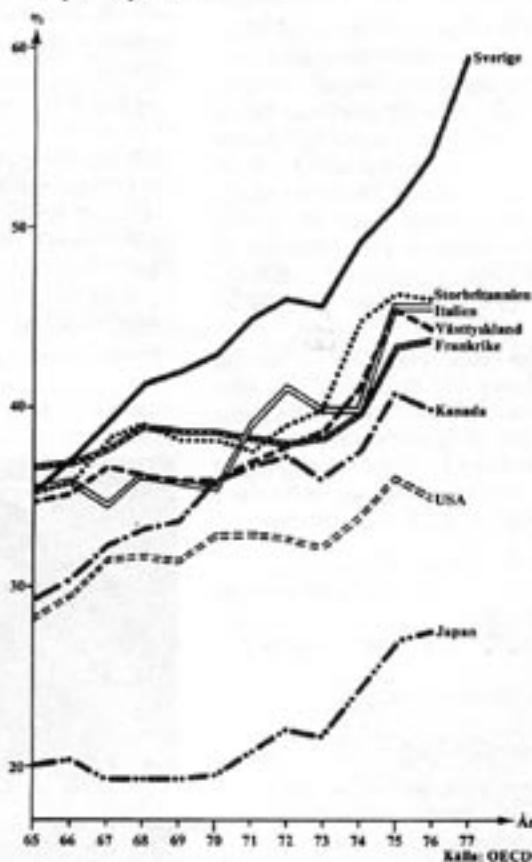

Diagram 2.

Offentliga utgifter i procent av bruttonationalprodukten.

Diagrammet visar hur Sverige sedan länge legat i täten, men hur vi sedan vi fick en borgerlig regering har dragit ifrån övriga länder, som alla haft en avstannande utveckling det senast redovisade året.

på dansk politik består i första hand i att han fått de övriga partierna att inse att de måste visa återhållsamhet).

Det bör understrykas att 100% inte är någon absolut gräns för den offentliga sektorns expansion. En hel del av de pengar som passerar den offentliga sektorn går tillbaka till den privata sektorn, och kan där återigen tas in till den offentliga sektorn. För att ta ett exempel: Sjukpenning betalas ut från försäkringskassan. En del av utbetalningen dras genast av i skatt, och en del av det som utbetalas kommer att belastas med mervärdesskatt, när pengarna används av mottagaren. Liknande resonemang kan föras beträffande pensioner, barnbidrag, bostadsbidrag osv. Dessa bidrag kan tillsammans med skattesystemet medföra att vi belastas med en offentlig sektor som överstiger bruttonationalprodukten. Det är bara tio-tjugo år innan vi är där.

Vi ska i några diagram belysa hur Sverige står sig internationellt i några viktiga avseenden. Och vi ber läsarna särskilt lägga märke till att någon förbättring inte har noterats sedan den borgerliga regeringen tillträdde 1976.

Carl G. Holm

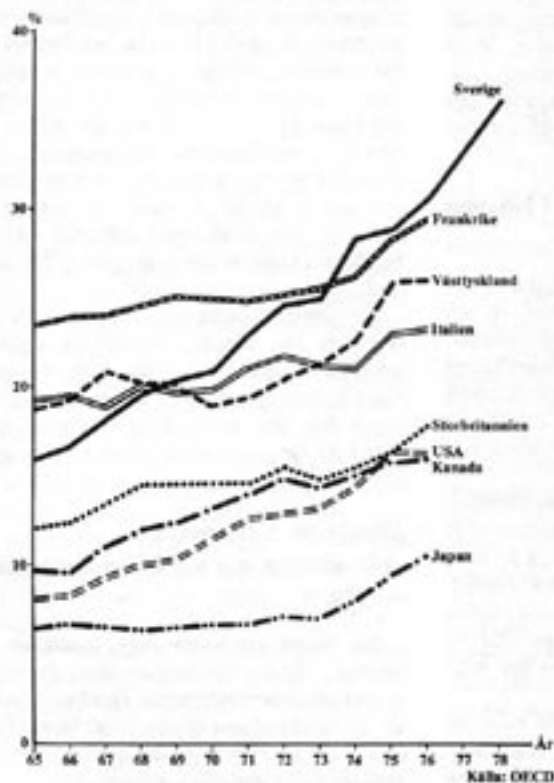

Diagram 3.

De offentliga transfereringarna i procent av hushållens disponibla inkomster.

I klartext betyder detta hur stor andel av privatpersonernas inkomster som kommer från samhället i form av barnbidrag, pensioner, bostadsbidrag osv.

Diagrammet visar också hur mycket samhällets beslut betyder för individens inkomst, och hur lite den egna arbetsinsatsen betyder för inkomsten. Av diagrammet framgår att Sverige låg nästan i mittfältet i början av perioden (1965), men att vi nu intar en klar förstaplats. Dvs. svensken är mer beroende av samhället för sin försörjning än någon annan. Politikerna tycker att det är billigare att "köpa" väljare genom nya bidrag till olika intressegrupper, än att köpa väljare genom sänkta skatter överlag.

Brittisk syn på skattetrycket:

Privat konsumtion i procent av total konsumtion
Löpande priser

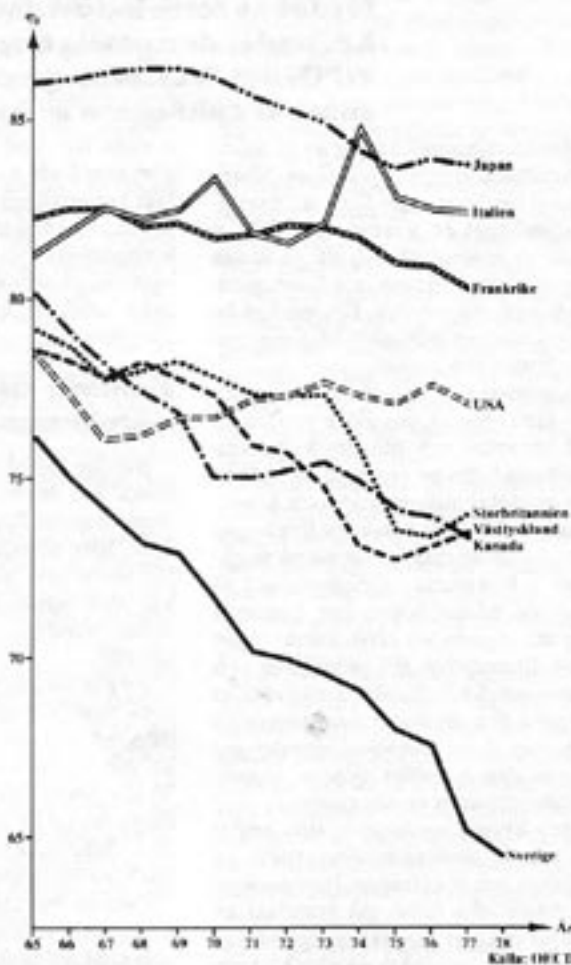

Diagram 4.

Privat konsumtion i procent av total konsumtion.

Det vi producerar, bruttonationalprodukten, används till investeringar i exempelvis nya fabriker och nya palats för byråkrater, men också till konsumtion. Diagrammet visar hur stor andel av olika länders sammanlagda konsumtion som privatpersoner står för. Resten av konsumtionen ligger på samhället, stat och kommun. Här har Sverige och svenskarna varit pressade sedan periodens början, men skillnaden till andra länder har ökat under senare år. Utvecklingen för övriga länder har stannat upp, och till och med vänt för Västtyskland och Storbritannien. I Sverige innebar det första hela året med borgerlig regering (1977) att den privata konsumtionens andel minskade snabbare än någon gång tidigare under den period som redovisas i diagrammet.

Vi måste slå vakt om marknadsekonomin

I Contra brukar vi alltsomoftast publicera ideologiska artiklar om marknadsekonomin. En sådan skall vi bjuda på även i detta nummer. Men den är unik. Det är nämligen ett utdrag ur en proposition till riksdagen undertecknad av industriminister Erik Huss. Enligt vad vi erfar är det statssekreteraren i industridepartementet Bengt Westerberg som skrivit det mesta. Artikeln är en mycket värtalig plädering för marknadsekonomin, och en våldsam uppgörelse med den nästan socialistiska industripolitik som fördes av förre industriministern Nils G. Åsling. Åsling lär f.ö. under den gamla trepartiregeringens tid har förklarat att Bengt Westerberg var den ende i regeringens närhet som var anhängare av marknadsekonomin.

Den svenska ekonomin bygger av tradition på marknadshushållningens principer. Marknadssystemet har betydande fördelar. I systemet finns inbyggt en strävan till effektivt utnyttjande av resurserna och till en sådan inriktning av produktionen att konsumenternas önskemål tillgodoses. Ett marknadssystem ger dessutom möjlighet till decentralisering av beslut och ansvar.

Marknadssystemet bygger på att de enskilda företagen fattar beslut om vilka produkter som skall tillverkas och hur de skall framställas. Besluten fattas på grundval av bedömningar av produktionskostnader och konsumenternas beredskap att betala för företagets produkter. Förändringar i priserna på marknaden och i företagets möjligheter att få avsättning för produktionen ger företaget anledning att anpassa sin produktionsvolym och eventuellt ompröva sitt produktval och sin produktionsteknik. *Marknadsekonomin styrka ligger i den smidigare anpassning till nya lägen som dessa marknadssignaler ger jämfört med den betydligt trögare anpassningen i administrativt styrda system.*

Företagen bygger naturligtvis sina beslut även på annan marknadsinformation än nuläget priser och efterfrågan. Investeringsbesluten måste ofta fattas på grundval av förväntningar om mer långsiktiga förändringar i efterfrågan, produktionsteknik, konkurrensförhållanden, löner etc. Även för denna typ av mera framtidsinriktad information utgör emellertid marknadssystemets priständer en viktig grund.

Sverige utgör en del av ett internationellt marknadsekonomiskt system. Vår industri är i hög grad internationaliserad och vår export består till övervägande delen av industrivaror. Sverige har av tradition stött en fri handel. Denna frihandelsvänliga politik som Sverige fört under efterkrigstiden har lett till ett ökat handelsutbyte. Den har också utgjort en förutsättning för en effektiv konkurrens.

Vårt deltagande i ett på frihandelsprinciper grundat internationellt ekonomiskt

system har gett oss en välfärdsutveckling som inte hade kunnat uppnås på annat sätt. Det har möjliggjort ett effektivt utnyttjande av en internationell arbetsfördelning. Våra komparativa fördelar när det gäller t.ex. råvaror, ekonomisk och teknisk kompetens samt utbildad arbetskraft har väl kunnat utnyttjas.

Handeln måste vara fri i bägge riktningarna

Sverige måste även i fortsättningen aktivt verka för en fri internationell handel. En friare handel ligger i alla länders intresse. Utan fritt tillträde på utländska marknader för varor och tjänster från svensk industri kan våra industripolitiska mål om ökning av industriproduktionen och varuexporten inte uppnås.

Fri handel kan bara vara fri i båda riktningarna. Svenska åtgärder för att hindra import till Sverige skulle omedelbart riskera att leda till motåtgärder riktade mot svensk export. Vi har också tillsammans med andra länder åtagit oss att på handelsområde avhålla oss från diskriminerande åtgärder att slå vakt om frihandelssystemet.

Genom marknadsmekanismerna sker en fortlöpande anpassning till ändrade efterfråge- och produktionsförhållanden. Förändringarna har alltid både plus- och minussidor. Det bör vara en strävan att fördela inte bara vinsterna av förändringarna utan också kostnaderna på ett så rättvist sätt som möjligt. *Staten måste ta på sig ansvar för att underlätta omställning för enskilda människor och familjer.*

En effektiv marknadshushållning kräver en mängd samhällsfunktioner som stödjer, förbättrar eller korrigerar marknadens funktionssätt. Dessa ingrepp sker på en lång rad olika områden. Syftet är ofta att förhindra eller att påverka takten i de effekter som marknadskrafterna annars skulle kunna leda till. Som exempel på sådana områden kan nämnas stabiliserings- och skattepolitiken,

handelspolitiken, regionalpolitiken, arbetsmarknadspolitiken, energipolitiken, utbildningspolitiken, miljöpolitiken och konsumentpolitiken. Åtgärder inom ramen för t.ex. den ekonomiska politiken, arbetsmarknadspolitiken, utbildningspolitiken och konsumentpolitiken syftar främst till att stödja och förbättra marknadens funktionssätt medan åtgärder inom t.ex. regional- och miljöpolitiken syftar till att korrigera marknadskrafterna av hänsyn till andra politiska mål, som bedömts få alltför liten vikt på en "fri" marknad.

De förutsättningar som skapas av åtgärder inom de här nämnda områdena utgör tillsammans med de krafter som verkar på marknaden den miljö i vilken industriföretagen har att verka. Stor betydelse måste tillmätas den allmänna ekonomiska politiken.

Statens uppgift: Att skapa en stabil ekonomisk miljö

En långt utdragen lågkonjunktur kan väsentligt ändra förutsättningarna för ekonomins funktionsmöjligheter. Det kan t.ex. leda till att produktionskapacitet som borde finnas kvar slås ut eller att företagets finansiella ställning (1) urholkas på ett sätt som gör dem alltför defensiva. Kraftiga och oväntade förändringar av råvarupriser, löner, lånemöjligheter m.m. kan förtrycka företagets planering och skapa en utvecklingshämmande osäkerhet. En av statens mest angelägna uppgifter är därför att genom en väl avvägd ekonomisk politik skapa en tillräckligt stabil ekonomisk miljö.

Det är uppenbart att svensk industri under åren 1975 - 1977 har lidit svårt av en kostnadskris, som är den viktigaste orsaken till industrins omfattande problem under dessa år. Kostnadsutvecklingen har förstärkt svårigheterna för branscher som varit utsatta också för strukturella påfrestningar. (2). Den har också hållit tillbaka expansionen i vissa s.k.

framförtidsbranscher, vilket gjort strukturomvandlingen svårare än vad som annars skulle varit fallet. Genom de ekonomisk-politiska åtgärderna under 1977 och 1978, och genom det ansvarsfulla löneavtal som träffats för 1978 och 1979, har dock förutsättningar skapats för en återhämtning för svensk industri. Under 1978 har också utvecklingen i flera viktiga avseenden vänt. En positiv utveckling förutses också för 1979.

Det finns emellertid stora strukturproblem, framför allt för våra basindustrier, som kommer att kräva betydande förändringar under de kommande åren. En successiv krympning i dessa branscher kommer också att ställa stora krav på expansion i andra sektorer.

Industrins förnyelse ett absolut villkor

Industrin måste alltså förnyas. Förnyelse är emellertid en mödosam och tidskrävande process. Takten i förnyelsen begränsas av en rad faktorer, bl.a. tillgång till utbildad arbetskraft, goda företagsledare, riskvilligt kapital samt inte minst goda och utvecklingsbara idéer.

Alla föreställningar om att mycket stora delar av svensk industri på kort tid skall komma att ersättas av ny och mer konkurrenskraftig industri är helt orealistiska. Det måste därför för åren framöver vara en central uppgift för den ekonomiska politiken och för arbetsmarknadens parter att se till att kostnadsutvecklingen inte går snabbare än att den helt övervägande delen av den befintliga industrin vid varje tidpunkt har möjlighet att hävda sig på världsmarknaden.

Lönsamheten är av central betydelse för industrins utveckling. Det är bara lönsamma företag som i längden kan ge de anställda trygghet, som kan locka till sig riskvilligt kapital och som kan expandera. Det har i debatten kring marknadsekonomin i bland hävdats att företagsekonomisk lönsamhet skulle vara ett alltför snävt mål som främst tillgodoser kapitalägarnas intressen. Det finns inte fog för den uppfattningen. Lönsamma företag gynnar alla intressegrupper. Självfallet skall lönsamheten inte uppnås genom en oacceptabel exploatering av människor eller miljö. Genom lagstiftning, avtal m.m. måste därför vissa restriktioner uppställas för företagets handlingsfrihet. Att ett företag med iakttagande av de gränser som dessa restriktioner sätter är lönsamt är emellertid ett uttryck för att företaget producerar varor som tillfredsställer konsumenternas efterfrågan och att det sköts på ett effektivt sätt.

För att en rimlig vinstnivå skall kunna accepteras av alla krävs att vinsterna fördelas på ett rättvist sätt mellan olika grupper i samhället.

Att man i en marknadsekonomi uppmuntrar vinstgivande produktion beror på att man därigenom räknar med att också gagna det samhällsekonomiska intresset. Normalt är skillnaden mellan den företagsekonomiska och samhällsekonomiska kalkylen liten, i synnerhet om man anlägger ett långsiktigt perspektiv. De avvikelser som kan finnas mellan samhällsekonomiskt och företagseko-

nomiskt intresse söker staten korrigeras genom de tidigare nämnda ramarna och restriktionerna för företagets handlande. Trots dessa åtgärder kan avvikelser förekomma och i vissa fall motivera ytterligare statliga ingrepp, men detta är snarare undantag än regel.

De samhällsekonomiska motiven måste bevakas av staten

Det är naturligt att lönsamma företag visar ett större socialt ansvar än vad som krävs genom statliga påbud. Ett starkt motiv härför kan vara att det gynnar företagets långsiktiga lönsamhet och effektivitet. Däremot kan det innebära vissa olägenheter att ställa alltför omfattande sociala krav på företagen vid sidan av det påbudna, t.ex. att de skall anskaffa ny sysselsättning i samband med nedläggningar av vissa enheter. Det kan leda till en obenägenhet från företagets sida att t.ex. göra regionalpolitiskt önskvärda investeringar eller till en utarmning av företagets möjligheter att utveckla livskraftiga enheter. (3). Finns samhällsekonomiska motiv för ett handlande som kraftigt avviker från det som företaget finner mest rationellt måste ansvaret härför åvila samhället.

Samtidigt som en god lönsamhet i företagen är eftersträvsvärd finns betydande risker med en alltför hög vinstnivå och kanske framförallt med mycket starka variationer i vinstnivån. Plötsliga vinstuppgångar av det slag vi hade under åren 1974 och 1975 kan leda till en oberättigad optimism och risk för mindre noggrant prövade investeringsbeslut. Den prövning som normalt görs i banker och av andra kreditgivare bortfaller. Dessutom kan en alltför hög vinstnivå eller en alltför snabb vinstuppgång leda till en ryckig och okontrollerad löneutveckling.

Staten påverkar lönsamheten i företagen framför allt genom den allmänna ekonomiska politiken och skattepolitiken. Lönsamheten i företagen måste höjas betydligt jämfört med nuvarande låga vinstnivå. I t.ex. den senaste långtidsutredningen har beräkningarna utgått från att relationerna mellan bruttovinster och löner kommer att återgå till det läge som rådde under de första åren på 1970-talet. Det är sannolikt att den period av stora investeringar som nu ligger framför oss kräver en lönsamhet av denna storleksordning. En lägre lönsamhetsnivå skulle innebära risker för en vikande soliditet och därmed sannolikt en broms på investeringsviljan.

Strukturförändringen skall ske i socialt acceptabla former

Det är av central betydelse för svensk ekonomi att under åren framöver få till stånd en industriell tillväxt. Industriproduktionen och investeringsvaruexporten måste nå en sådan volym att underskottet i de s.k. tjänste- och transfereringsbalanserna kan långsiktigt vägas upp. För att uppnå den nödvändiga volymtillväxten krävs att resurserna utnyttjas på ett effektivt sätt, dvs. att efterfrågade varor kan produceras till konkurrenskraftiga priser. Den nödvändiga tillväxten kan inte komma till stånd utan strukturförändringar i industrin. Som jag tidigare har framhållit är

det en central uppgift för staten att se till att dessa strukturförändringar skett i socialt acceptabla former.

Avgörande för om en tillräcklig industriell expansion skall kunna uppnås är hur framgångsrik den allmänna ekonomiska politiken kommer att vara.

Industripolitiken i en snävare mening, dvs. statliga åtgärder av olika slag som direkt tar sikte på att påverka industrins utveckling, kan spela en viktig kompletterande roll. Däremot går det aldrig att med industripolitiska åtgärder (4) kompensera en dålig ekonomisk politik.

Industripolitikens roll växer i flera länder

De industripolitiska insatserna har särskilt under den senaste tioårsperioden vuxit i omfattning. Till det finns en rad orsaker:

För det första har bl.a. den snabba tekniska utvecklingen, marknadsintegrationen i Västeuropa, de sjunkande transportkostnaderna och tullavvecklingen medfört att den internationella konkurrensen har hårdnat. Detta har resulterat i betydande strukturförändringar i det svenska näringslivet. För att kunna genomföra dessa i socialt acceptabla former har det i vissa fall ställts krav på statliga insatser som har gått ut över den ordinarie arbetsmarknads- och regionalpolitiken.

För det andra har man i andra industriländer svarat på den förändrade situationen genom att öka de statliga insatserna. Den svenska staten har då av konkurrensskäl tvingats att också öka sina insatser. Ett exempel på detta har varit utvecklingen på exportkreditområdet.

För det tredje har det ökade internationella industrisamarbetet med vissa länder, främst statshandels- och u-länder, samt på vissa områden, exempelvis på rymdområdet, till stor del skett på regeringsnivå. Därigenom har krav ställts på statlig medverkan också i Sverige.

För det fjärde har de sjunkande vinsterna inom industrin, som har inneburit allt lägre soliditet (5); medfört ökade krav på att tillfrån tillföra riskvilligt kapital (6). Dessa speciella krav har inte alltid kunnat tillgodoses genom den etablerade kreditmarknaden. Speciella statliga eller halvstatliga institutioner har därför skapats. Sveriges Investeringsbank AB och de regionala utvecklingsfonderna är exempel på detta.

För det femte har, särskilt under senare år, vissa företag och branscher drabbats av finansiella kriser av en sådan omfattning att endast statens finansiella resurser har kunnat svara mot behoven.

Industripolitiken är till sin natur mer eller mindre selektiv. (7) Allmänt sett torde man kunna hävda att den mer offensiva industripolitiken är förhållandevis generell. Åtgärderna riktar sig till många företag i en eller flera branscher. Direkta insatser kanaliseras ofta genom statliga eller halvstatliga institutioner. Någon politisk värdering av de projekt som kommer i fråga för stöd görs icke. De defensiva åtgärder, de som sätts in för att rädda ett eller några företag, att klara en krisituation, är av naturliga skäl riktade.

Problemen är väl lokaliserade och insatserna kan riktas med stor träffsäkerhet. Att åtgärderna är defensiva i här angiven mening, utesluter givetvis inte att de kan få en offensiv utformning, dvs. utformas så att de kan bidra till en bättre utveckling och lönsamhet på sikt.

Den här skillnaden mellan offensiva-generella respektive defensiva-selektiva åtgärder är ingen tillfällighet. De defensiva åtgärderna kan riktas direkt mot problemhårdarna. De offensiva åtgärderna måste på samma sätt vara mer generella eftersom vi inte har någon metod för att finna de företag och projekt till vilka de bör riktas.

En offensiv industripolitik måste därför främst ta sikte på att skapa goda förutsättningar för att många idéer skall få möjlighet att bli prövade på marknaden. De misslyckanden som alltid kommer att förekomma kan visserligen i efterhand uppfattas som en form av resursslöseri men är det nödvändiga priset för att också finna de framgångsrika produkterna och affärsidéerna.

Staten har ingen unik kompetens

Det är av största vikt att framhålla att statliga organ i allmänhet inte har någon unik kompetens att förutsäga marknadsutvecklingen och att peka ut delbranscher, företag, produkter och affärsidéer som i framtiden kommer att ha framgång på marknaden. Det är också svårt för statsmakterna att förutsäga vilka branscher som kommer att få problem. Visserligen finns det ofta varnande röster som förutsäger tillbakagång i vissa branscher, men de balanseras nästan alltid av mer optimistiska tongångar från annat håll. Övervägandena kring projektet Stålverk 80 kan utgöra en god illustration till detta. Svårigheterna att förutse utvecklingen kan illustreras också av att den tidigare långtidsutredningen (1975) inte berörde de kommande problemen i stålindustrin. Det är ofta enkelt att med facit i hand säga vad som borde ha utträttats på ett visst område men betydligt svårare att i förväg ange detta.

Lockelse att ingripa

Det kan ofta ligga en lockelse för regering och riksdag att ingripa i företag och branscher som har problem eller på andra grunder göra statliga insatser. Åtgärderna kan oavsett vilka de reella effekterna blir, ge ett intryck av engagemang och aktivitet. Det kan dock vara svårt att helt överblicka konsekvenserna av statliga insatser. Det kan dock vara svårt att helt överblicka konsekvenserna av statliga insatser. Det är inte ovanligt att de positiva kortfristiga effekterna av ett statligt ingripande framhålls medan de långsiktiga effekterna ågnas mindre uppmärksamhet, delvis därför att de i ett pressat beslutsstadium kan vara svåra att överblicka. Här kan dock finnas risker för konkurrenssnedvridning och undanträngning av långsiktigt bättre satsningar från kapitalmarknaden. Vidare innebär politiskt beslutade insatser ofta läsnings som i ett senare skede, med ändrade förutsättningar kan vara svåra att komma ifrån.

Trots de risker som är förenade med statliga insatser kan sådana givetvis ändå många gånger vara motiverade. Men det behöver inte uppfattas som planlöshet eller bristande engagemang om statsmakterna efter genomförda analyser finner att statliga insatser i ett visst företag eller en viss bransch inte är motiverade. Det kan t.ex. bero på att man funnit att ett statligt ingripande skulle få sådana långsiktiga negativa effekter som tidigare redovisats eller att de statliga åtgärder som står till buds inte kan hjälpa företaget till en positiv utveckling.

När det gäller utvecklingen av nya affärsidéer bör man inte bortse från risken att politiska organ, statliga myndigheter och etablerade intresseorganisationer i realiteten ofta kan utgöra en konserverande kraft snarare än en pådrivande.

De har sannolikt svarare att se både riskerna och möjligheterna i utvecklingen än enskilda människor och företag som är verksamma ute på fältet. Det finns åtskilliga exempel på personer och företag med nya idéer som länge fått släsa i motvind mot det samlade etablissemangets innan marknadskrafterna visat att deras idéer varit bärkraftiga.

Vad som här kan anföras bör inte innebära något hinder för att staten i vissa fall kan medverka med t.ex. riskkapital i intressanta utvecklingsprojekt. Denna verksamhet bör emellertid alltid ha en begränsad omfattning för att inte allvarligt inkräkta på utrymmet för satsningar på den reguljära marknaden. Motiven för statlig medverkan kan vara t.ex. att projekt genomförs på nationell eller internationell nivå eller att enskilda företag saknar möjlighet att delta i ett visst projekt på grund av bristande egna resurser. Exempel på sådana här insatsområden kan vara rymdverksamhet, utvecklingsprojekt inom flygindustrin och t.ex. enstaka projekt av typ Stirlingmotorn. I detta sammanhang finns också skäl att erinra om statens roll som beställare av t.ex. teleutrustning, järnvägsmateriel och utrustning inom energisektorn.

Contras förklaringar och kommentarer

(1) *Ett företags finansiella ställning* är balansen mellan det egna kapitalet (aktiekapital m.m.) och det lånade kapitalet. Om det lånade kapitalet är alltför stort i förhållande till det egna kapitalet vägar företaget inte ta några risker.

(2) *Strukturella påfrestningar* uppstår om en hel bransch råkar i gungning. Det kanske finns för många företag i branschen i landet. Då måste en strukturomvandling komma till stånd, som minskar antalet företag och ser till att bara de lönsamma företagen lever vidare. Ofta finns det lönsamma och framtidsinriktade delar av flera företag, som kan föras samman till ett gemensamt företag, samtidigt som de delar av de ursprungliga företagen som saknar framtid läggs ner.

(3) Det sagda innebär ett mycket kraftigt avståndstagande från den s.k. "Åsling-doktrinen." Här förklaras vilka stora risker det

innebär att lägga det sociala ansvaret på företagen i stället för på samhället, som ända fram till "Åsling-doktrinen" införande stått för det slutliga sociala ansvaret. Nu vill regeringen återgå till den gamla ordningen.

(4) Här sägs att samhället skall driva allmänna ekonomiska frågor i politiken, exempelvis skatteförändringar, ränteförändringar och liknande. Det är sådana åtgärder som har den avgörande betydelsen för samhällets utveckling. Kompletterande åtgärder som berör enskilda företag har bara begränsad betydelse, och kan på inget sätt motverka de negativa effekter som exempelvis en felaktig skattepolitik får.

(5) Soliditeten är ett mått som visar hur starkt företaget är ekonomiskt, hur stor andel av företagets tillgångar som motsvaras av det egna kapitalet, dvs. den del av företaget som ägs av aktieägarna. I ett stort svenskt företag ligger ofta soliditeten på mellan 25 och 35 procent. Resten av företagets pengar kommer från bankerna, leverantörerna och andra som kan tillhandahålla lånade pengar.

(6) Riskvilligt kapital är det kapital som ställs till företagets förfogande utan krav på en fast ränta och en fast återbetalningsplan. I första hand tänker man på aktiekapitalet, som aldrig återbetalas, men där aktieägarna årligen får en "ränta" vars storlek beror på om företaget går bra eller ej.

(7) Industripolitik är politiska insatser som görs för att påverka företagets utveckling, och som är inriktade på en viss bransch, vissa företag eller vissa speciella förhållanden. Man skiljer på industripolitik, som gäller mer begränsade områden, och den ekonomiska politiken, som inriktar sig på större och mer allmänna frågor, exempelvis skatter, lånerestriktioner och liknande.

Lever regeringen som den lär?

Den som läst ovanstående principförklaring frågar sig naturligtvis varför regeringen i det ena krisprogrammet efter det andra satsar hundratals miljoner på att rädda dödsdömda företag. Är det någon reell skillnad på Åslingens mer socialistiskt orienterade principer och den klara anti-socialistiska politik som Huss gett uttryck för (och som har kritiserats så intensivt av Åsling)?

Skillnaden finns där, men den rör tydligen mest ambitionerna. Den nuvarande regeringen befinner sig i ett besvärligt minoritetsläge, och den kan helt enkelt inte lägga fram de förslag den helst skulle vilja lägga fram. För närvarande cirkulerar i initierade kretsar i Stockholm ryktet att folkpartiregeringen inte alls ville satsa på de konkursmässiga skogsföretagen NCB och Södra skogsägarna (som blägg står centerpartiet nära). Men man tvingades till det efter en uppgörelse mellan centern och socialdemokraterna. Centern utlovade sina röster för ett mediumvalsverk i Luleå, mot att socialdemokraterna ställde upp för stöd till de bondeägda skogsföretagen. Regeringen hade en riksdagsmajoritet emot sig, och ansåg att det var lika bra att själv utforma villkoren för de oförnuftiga beslut som ändå skulle fattas av riksdagen.

NYTT FRÅN FÅNGLÄGREN

Brev från Gulag

"Mellan den 9 december 1977 och den 27 januari 1978 var jag på sjukhus. Den 17 februari 1978 intygade lägerkommendanten att en 'medicinsk kommission' (som jag aldrig sett) har friskförklarat mig och förklarat mig helt arbetsför. Den registrerade mig i den tredje invaliditetskategorin, vilket innebär att administrationen kan ge fången vilket arbete som helst. Jag sattes som eldare vid värmeugnarna. Detta arbete är definitivt inte det lättaste: Man måste hämta kol utifrån, säga ved, bära bort kolresterna och aska och dessutom hålla fyr i ugnarna 24 timmar per dygn. Jag invände att jag på grund av min höga ålder (åttio år, red:s anm) och min sjuklighet (konstant brusande i huvudet, ofta återkommande kraftig huvudvärk, lågt blodtryck, ryggmärgsnervinflammation och hjärtbesvär) inte kunde ha ett så tungt arbete. Kommendanten blev då rasande och hotade att straffa mig med isoleringscell och andra straff. Det var inte tomma hotelser. Lägeradministrationen klandrade mig och gav mig sju dagar i isoleringscell för att ha vägrat att arbeta som eldare. Den har dessutom förbjudit mig att i år ta emot matpaket och handla i lägeraffären hela februari. Till dess hade jag möjlighet att köpa mat i lägeraffären för 5 rubler i månaden.

Att straffa en person därför att han på grund av sin höga ålder och sin vacklande hälsa inte kan genomföra ett tungt arbete, och att använda fyra olika straff för samma brott, utgör en brutal överträdelse av de mest elementära mänskliga rättigheterna. Detta faktum visar på vilket sätt de mänskliga rättigheterna respekteras i vårt land. Innan jag arresterades hade jag redan varit pensionerad i tio år. Och jag hade slutat att arbeta, därför att jag inte hade mer krafter. Var och en med gott omdöme kan mycket väl förstå, att efter 11 år, av vilka 13 månader bakom galler, min hälsa helt säkert inte har förbättrats. Den har i själva verket försämrats. Dessutom har jag aldrig sett någon medicinsk kommission. När jag skrevs ut från sjukhuset gav mig läkaren, som inte ägnade mig många minuter, frågor om min hälsa, som han gjorde vid min inskrivning på sjukhuset. Och då talar man om en medicinsk kommission! Hur kan en enda läkare utgöra en kommission?

Jag hölls i isoleringscell mellan den 24 februari och den 3 mars, under vilken tid min hälsa ytterligare försämrades. Kommendanten beordrade mig, utan att ta minsta hänsyn till min hälsa, att gå ut för att arbeta i handskfabriken. När jag vägrade att lyda hotade han att låsa in mig i en cell med sträng regim på två veckor. Men hur ska jag kunna sy, när jag på grund av min svaga syn inte ens kan trä tråden på nålen? Om jag

stängs in i en cell med sträng regim får nu tiden utvisa.

Jag är dock lugn, för jag vet att Gud är vårt skydd och vår kraft. Jag vet också att det finns en Gud som jag har i själen, och som den dagen jag dör skall döma mig. Jag vet att det finns en evighet, en oåterkallelig evighet, som man inte kan strida mot, och att det enda sättet man kan möta den på är med dygd och botgöring. Även om de fysiska krafterna minskar varje dag, kan man berika de andliga krafterna.

Glöm inte oss innanför taggtrådsstänglet i Era böner.

Den 7 mars 1978

Vladas Lapienis

Fotnot: Vladas Lapienis dömdes enligt artikel 68 i den litauiska strafflagen för förtal och spridande av antisovjetiska skrifter. I själva verket var hans "brott" att han hemma hos sig förvarat oppositionella skrifter och böcker, typ GULag-arkipelagen, Krönika över löpande händelser, Litauiska Katolska Kyrkans Krönika och liknande. Han dömdes mot sitt nekande för att ha medarbetat med artiklar i Litauiska Katolska Kyrkans Krönika.

Farlig banderoll

Den 30-årige verkstadsmekanikern Peter Krause dömdes nyligen till två och ett halvt års fängelse av en domstol i Dresden i Östtyskland. Krause hade flera gånger sökt om utresetillstånd för sig och sin familj, för att flytta till Västtyskland. I september 1978 hängde han ut en banderoll från fönstret på sin lägenhet med texten "Vi kräver respekt för de mänskliga rättigheterna i Östtyskland och rätt att flytta till Västtyskland". Krause dömdes för "statsfientlig hetspropaganda".

(Die Freiheitsglocke, Bonn)

Balys Gajauskas

Till i början av mars 1979 var rättegången mot Balys Gajauskas planerad. När detta skrivs har vi ännu inte fått någon information om rättegången. Förundersökningen genomfördes av överste Pilelis. Gajauskas står anklagad för samarbete med Solzjenitsyn-fonden och med de litauiska frihetskämparnas arkiv. På nyåret 1978 infann sig överste Pilelis och kaptenlöjtnant Kezys hos säkerhetspolisen i Kaunas för att förhöra Gajauskas' mor och fästmo. Eftersom modern är sjuklig åkte förundersökaren till hennes bostad. Enligt Kezys kommer Gajauskas att dömas till minst tio års fängelse.

Balys Gajauskas har redan tillbringat 25 år i straffläger, och nu tänker KGB uppenbarligen göra slut på honom. Låta honom stå som ett exempel för Litauens lidande och motstånd mot Sovjet-regimen! En ytterligare lägerdom är för honom detsamma som en dödsdom.

Präst begår självmord

Den 18 september 1976 brände sig kyrkoherden Oskar Brüsewitz till döds utanför sin kyrka i Zeitz i Östtyskland. Dödsbränningen var en protest mot den östtyska regeringens religionspolitik och dess förakt för kraven på mänskliga rättigheter (Se Contra nummer 3 1977).

Nu rapporteras fler liknande protester från Östtyskland. Pastor Rolf Günther brände sig själv till döds vid sin kyrka söder om Leipzig för en tid sedan, i protest mot regeringens religionspolitik, och den 63-årige prästen Gerhard Fischer har också begått självmord som politisk protest. Fischer verkade i Schwannstein, strax utanför Leipzig. Protesten riktade sig i första hand mot regeringens planer på att införa obligatorisk militärutbildning i skolorna.

(Chrétiens de L'Est, Mareil-Marly)

Sovjetiska "uppfostrare"

Den 12 december 1977 anlände den, av rådsförsamlingen för religiösa frågor, nyutnämnde rapportören Raslanas till sin arbetsplats i Telsiai i Litauen. Han ansågs vara den rätte mannen att få "ordning" på ungdomen. Invånarna i Telsiai kände igen honom som f.d. funktionär i NKVD (föregångare till KGB), och som deltagare i "martyrprocessen" i Samogizia den 24 - 25 juni 1941. I boken "Zemaiciu kankini" (Martyrerna från Samogizia) beskrivs hur en internationell kommission fann liken av de 73 martyrerna, vars enda brott var att de var religiösa: "Huden lössliten, hjärnan kringspridd, kraniet spräckt, extremiteterna skadade av kokande vatten, spräckta käkar, ett öga utdraget ur ögonhålan, könsorganen slagna och sönderklämda, brutna ben och ben sönderslagna i småbitar, öron avrivna, ett hål i nacken, tungan avskuren, den övre delen av kraniet saknas, tyglade med stältråd, huggen i småbitar med yxa, kraniet i småbitar, tarmen utdragen på magen, lungorna utdragna, ansiktet sönderhugget, tungan ituskuren, tungan saknas, benen i bröstkorgen sönderslagna och utrivna, flädda, ögonen saknas" etc etc. Raslanas var en av organisatörerna och aktiv i denna massaker. Nu har alltså denne begåvade lärning till Stalin ansetts vara lämplig att ha hand om religiösa frågor, dvs undertrycka religiösa yttringar, i Telsiai. Har Sovjet ändrats särskilt mycket sedan Stalin-tiden? Och finns det fortfarande någon som tror att den varma vänskapen mellan Stalin och Hitler var en tillfällighet? Christer Arkefors

Dödsstraff i Kina

Även om den nya regimen i Kina har gjort vissa försök till liberalisering fortsätter det hårda inre förtrycket. Dödsstraff är vanligt, särskilt för politiska brott. Och det drabbar såväl "reaktionärer" som anhängare av "de fyras gäng". Någon avgörande förändring till det bättre har inte skett, och nu börjar även den officiella attityden hårdna.

En rad olika brott straffas med döden i Kommunist-Kina. Det gäller exempelvis grova fall av sedelförfalskning (när förfalskningen gjorts i "kontrarevolutionärt syfte") och förskingring. Dödsstraff kan också utmätas för olika kontrarevolutionära brott. Trots att det inte framgår av några i Väst kända kinesiska lagar kan dödsstraff också utmätas för mord och vissa sexualbrott.

Som ett humanitärt inslag i den kinesiska rättvisan gäller att havande kvinnor inte ska avrättas. I en föreläsningsserie om dödsstraffet för kommunistpartiets kadrer förklarades det att "havande kvinnor i allmänhet inte skall dömas till döden. Om endast dödsstraffet kan mildra folkets vrede skall det emellertid verkställas ett år efter barnets födelse."

"Uppskjutna" dödsstraff tillämpas även i andra fall. Kineserna skiljer nämligen mellan två former av dödsstraff. Dödsstraff med omedelbar verkställighet och dödsstraff som skjuts upp och prövas på nytt efter exempelvis två år. I de fall då ett uppskjutet dödsstraff utdöms genomgår "brottslingen" två års politisk skolning. Om vederbörande under den perioden visar att han/hon "ängrar" sitt brott och har visat gott uppträdande kan dödsstraffet omvandlas till ett långvarigt fängelsestraff.

Det finns inga klara regler som säger huruvida en person skall dömas till omedelbart eller uppskjutet dödsstraff, men som i så många andra fall i Kina spelar "massornas vrede" stor roll för straffet. Rättegångar sker ofta i form av stormöten, där man piskar upp stämningen mot "brottslingen", och där denne har små möjligheter att försvara sig på det sätt som är rättssamhällets hörnsten i Västerlandet.

Mao Tse-tung har uttalat sig om dödsstraffet på följande sätt: "De som har blodsskuld eller har begått andra allvarliga brott och som måste avrättas för att mildra folkets vrede, och de som har förorsakat särskilt svår skada för nationens intressen måste utan misskundan dömas till döden och avrättas omgående. De

brottslingar som har gjort sig förtjänta av dödsstraff, men som inte har någon blodsskuld, och som inte hatas av folket, eller de som har gjort allvarlig, men inte extremt allvarlig, skada för nationens intressen, skall också dömas till döden, men straffet skall omvandlas till straffarbete under de två första åren, varefter man får undersöka hur de dömda har skött sig."

Under perioden 1966 - 1976 har tillämpningen av dödsstraffet i viss utsträckning berott på det politiska läget. När oroligheter har ägt rum har dödsstraff varit vanligare och utmätts omgående, ofta direkt efter massrättegångar. Våren 1970 uppges således 40 personer ha avrättats omgående efter ett massmöte, där de dömdes till döden. Liknande händelser inträffade även på andra håll i landet.

Inför de stora helgerna (1 oktober och 1 maj, det kinesiska nyåret och vårfesten)

förekommer regelmässigt avrättningar. Myndigheterna anser att de skall ha en avskräckande effekt, och hindra allmän oordning under festligheterna.

Offentliga avrättningar

Avrättningarna äger vanligen rum offentligt i anslutning till det massmöte som utgör "domstol". Det kan vara fråga om hundratusentals åskådare. Den dömda bakbinds och förses med en skylt som kungör vilket brott han/hon dömts för. Den dömda tvingas knäböja, varefter avrättningen genomförs genom att säkerhetstjänsten eller soldater skjuter den dömda.

Det skall understrykas att många avrättningar också genomförs "enskilt", utan publik.

Det finns ingen officiell statistik på hur många som avrättats, men resande i Kina

Dödsdömda på väg till avrättningen i staden Shaoshan.

rapporterar ibland om att de sett plakat och väggtidningar som kungjort avrättningar och dödsdomar.

I samband med uppgörelsen med "de fyras gäng" 1976 drabbades landet uppenbarligen av en våg av avrättningar. Det var ofta fråga om politiska "brottslingar".

Politiska dödsdomar

Resande i staden Changsha rapporterade i november 1976 att de sett kungörelser i staden om att en man dömts till döden för att ha målat över ansiktet på de affischer som kungjorde att Hua Kuo-feng utnämns till ny partiordförande.

Enligt resande i Hangchow avrättades åtta ungdomar, inklusive två kvinnor på strax över tjugo år, i februari 1977. Gruppen påstods ha organiserat beväpnade grupper och spridit undergrävande litteratur.

I mitten av mars 1977 kungjordes 53 dödsdomar i Shanghai. 27 av domarna var "uppskjutna" domar, medan 26 skulle verkställas omgående. Två av de 26 var skyldiga till politiska "brott", men det är naturligtvis ofta så att även de som döms för andra brott i praktiken är dömda för sin politiska verksamhet. Den ene av de två politiska brottslingarna hade motverkat kritik av "de fyras gäng" och den andre hade motsatt sig den politik som går ut på att skicka "utbildad ungdom" ut på jordbruksarbete sedan de avslutat skolan.

Likası i mars 1977 förklarade vice premiärministern Li Xian-nian i en intervju med London-tidningen Times' chefredaktör Denis Hamilton att det kinesiska folket krävde hårda straff. Och han hänvisade till de dödsstraff som utkrävdes runt om i provinserna.

I april 1977 kungjordes på plakat i Nanking tre omedelbara dödsstraff. Två av de tre avsåg politiska brott.

En av de dödsdömda var 32-åriga Liu Yongda. Liu hade klassats som "dåligt element" 1966. Han hade "spridit reaktionärt prat" och dessutom umgåtts intimt med en ung flicka. Han sattes under övervakning. 1969 skrev han reaktionära slagord och dömdes till ett femårigt straff. 1971 skrev han återigen reaktionära slagord och dömdes till fem års förlängning av straffet. I fängelser och fängläger gjorde sig Liu skyldig till att ånyo ha förespråkade reaktionära lösningar, och vid något tillfälle ha skrivit reaktionära slagord. För detta dömdes han till uppskjutet dödsstraff. Den 19 september 1976 gjorde sig Liu skyldig till att ge uttryck åt kontrarevolutionära åsikter som direkt attackerade Mao Tse-tung. Han dömdes till döden med omedelbar avrättning, vilket verkställdes den 1 april 1977.

Den andre dödsdömda anklagades för att ha "gett uttryck för en reaktionär inställning" medan han avtjänade ett livstidsstraff för stöld och "dåligt uppförande". Den dömda, Zhang Wenxiu, hade enligt kungörelsen skrikit kontrarevolutionära slagord, "skamlöst stött de fyras gäng" och "illasinnat angräpning den framsynte ledaren ordförande Hua Kuo-feng och kinesiska kommunistpartiets centralkommitté, proletariats diktatur och det socialistiska systemet."

Zhang hade överklagat domen, men den

Plakat som kungjör 13 domar i Nanking. De tre överkorsade namnen är dömda till döden. Bland dem "kontrarevolutionären" Liu Yongda. 1 april 1977.

hade fastställts av en högre domstol, och Zhang fördes bakbunden bort till avrättningsplatsen den 1 april 1977.

I maj 1977 dömdes åtta människor i tjugo- och trettioårsåldern till döden i Shenyang. Ytterligare en dömdes till livstids fängelse. En av de åtta fick "uppskjutet dödsstraff". Bland de dömda fanns en 24-åring som hade grundat ett eget politiskt parti och dessutom "lyssnat på fiendens radiosändningar". En 39-årig man anklagades för att ha fört en "revisionistisk dagbok" sedan 1958 och för att ha målat kontrarevolutionära slagord. Två av de övriga anklagades för att ha rivit upp järnvägsräls.

I staden Anyang avrättades 12 anhängare till "de fyras gäng" den 2 augusti 1977. Bland de avrättade fanns förre ordföranden och viceordföranden i länet Anyangs revolutionskommitté, Sun och Li. De tolv männen kördes med lastbil genom staden den 2 augusti 1977. De hade plakat som kungjorde "brotten" och straffen.

Resande i Kunming rapporterar att minst 23 personer avrättades där i september 1977, enligt dödslistor som var anslagna i staden. Bland de 23 som dömts till omedelbar avrättning fanns de som dömts för att ha delat ut kontrarevolutionära flygblad och ha bildat kontrarevolutionära grupper.

I februari 1978 avrättades åtta personer i staden Hangchow, sedan "13 kontrarevolutionära grupper" hade upplösts i staden i slutet av januari. Grupperna hade sammanlagt 32 medlemmar, så merparten slapp ifrån dödsstraffet. En av grupperna anklagades för att ha organiserat kontrarevolutionär verksamhet och för att ha försökt sprida propaganda som syftade till att underminera det socialistiska systemet. Som särskilt komprometterande ansågs att ledaren tillhörde en "kontrarevolutionär familj". En av de andra grupperna utsattes för samma anklagelser, men därutöver anklagades gruppen för att ha innehaft vapen.

Dödsstraff för flygblad

Den 18 februari 1978 kungjordes i Kanton att He Chun-shu dömts till omedelbar avrättning för att han tryckt och delat ut ett kontrarevolutionärt flygblad. He var 45 år och lärare. Han anklagades för att vara av "ondsint natur", och för att ha intagit en reaktionär attityd alltsedan han blev lärare 1956. 1963 började han i hemlighet skriva kontrarevolutionära artiklar. Sedan kulturrevolutionen börjat författade He en kontrarevolutionär skrift på 200.000 ord (vilket motsvarar en tegelstensroman) i vilken sju kontrarevolutionära organisationers namn användes. Han postade skriften till de sovjetiska revisionisterna, de amerikanska imperialisterna, till reaktionära Hongkong-tidningar, till vissa främmande länders konsulat och ambassader i Kina, till tidningar och institutioner i Kina. I skriften angreps ordförande Mao och kulturrevolutionen, liksom proletariats diktatur.

Hes kontrarevolutionära verksamhet hade enligt plakat uppsatta i Kanton, "uppväckt stor vrede hos massorna". Sedan han arresterats hade han hårdnackat vägrat att erkänna sina brott. "Hans brott är mycket allvarligt och folkets vrede är mycket stor. Han är ett kontrarevolutionärt element, fast besluten att förbli en fiende till folket, som vägrar att bättra sig" heter det på plakatet.

Sammanställningen om dödsstraffet i Kina bygger på den Kina-rapport som nyligen getts ut av Amnesty International (se recension i *Contra* nummer 2 1979). Rapporten kan köpas från *Contra* för 30 kronor.

Kravaller i Shanghai

I Shanghai och Hangchow har kravaller ägt rum under våren. Det är ungdomar som protesterar mot förtrycket. Bakgrunden är att Mao Tse-tung tvingade tio miljoner ungdomar att lämna städerna 1968 i samband med kulturrevolutionen. De skickades ut på landsbygden för jordbruksarbete. På landsbygden har stadsungdomen blivit mycket illa sedd, och inte kunnat inordnas i det ordinarie jordbruksarbetet. Många av ungdomarna har drabbats av kontinuerlig svält.

Utvisning till landsbygden har tillämpats i mycket stor skala hela tiden efter kulturrevolutionen.

Många ungdomar har illegalt tagit sig tillbaka till städerna, där de, enligt flyktingar till Hongkong, försörjer sig genom stölder och prostitution, de enda formerna av "fri företagsamhet" som står utanför regeringens kontroll.

Den som skall kunna överleva på "normalt" sätt i städerna måste ha arbetstillstånd och ransoneringskort.

I december förra året genomfördes en omfattande proteststrejk bland ungdomar i jordbruksarbete i provinsen Yunnan i södra Kina och i februari i år utvecklades motsättningar till upplöpp i Shanghai och Hangchow. I Shanghai stoppades trafiken och genom en sittstrejk på järnvägsspåren stoppades 60 tåg. Olika myndigheters kontor angreps också av uppretade ungdomar.

(The Economist, London)

Bokrecension

U-hjälp

Lars Braw och Arne Rubin har tillsammans skrivit en bok om svensk u-hjälp med titeln "Vart tar pengarna vägen?". Boken är utgiven av Cete Bokförlag (Fack 288, 501 05 Borås).

Lars Braw är journalist på Kvällsposten i Malmö. Han har specialiserat sig på u-hjälpsfrågor och tillhör en av de främsta kritikerna av Sveriges satsning på Bai Bang-projektet i Vietnam. Arne Rubin är civilekonom som tjänstgjort 18 år i FN, huvudsakligen med olika u-landsprojekt.

Författarna har besökt Sudan, Tanzania, Moçambique och Zambia, fyra av Sveriges viktigaste mottagarländer för u-hjälp. De har talat med svensk SIDA-personal och med lokalbefolkningen.

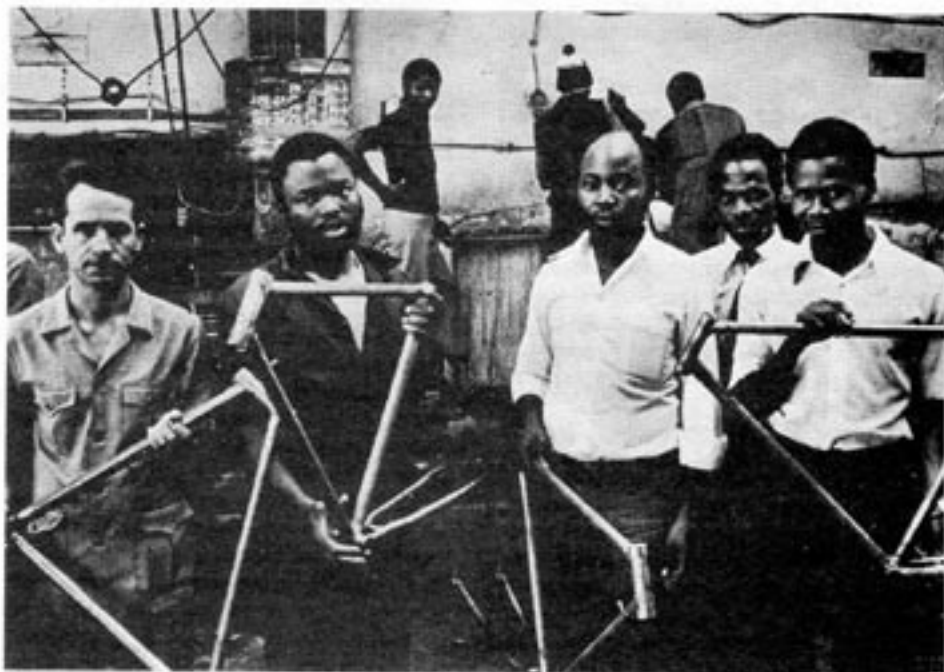
Författarna är mycket kritiska till hur det svenska biståndsarbetet bedrivs. Samtidigt som de är positivt inställda till u-landsbistånd som sådant. Man vill dra fram missförhållanden och slöseri i ljuset, för att om möjligt skapa förutsättningar för en bättre effektivitet i u-hjälpen.

Boken består till en stor del av bearbetningar av reportage, som Braw publicerat i Kvällsposten. Det märks på den ibland kanske alltför rapsodiska beskrivningen, men betalar sig naturligtvis i form av lättillgänglighet och överskådlighet.

I boken får man många exempel på hur det inte bör gå till i u-hjälpsarbetet. Vi får exempelvis höra hur en representant för finansdepartementet i Stockholm 1965 kom till Sudan för att göra av med 10 miljoner kronor. Efter överläggningar med den sudanesiske premiärministern satsades pengarna på vattenförsörjning åt nomader i ett område där premiärministern hade många anhängare. Så småningom steg kostnaderna för projektet till 50 miljoner kronor. Utvecklingsresultatet har varit mycket magert, samtidigt som det har funnits en rad intressanta projekt som inte kunnat få pengar. Men svenska regeringen måste tydligen tänka på den sudanesiske premiärministerns politiska bas.

I Tanzania har Sverige gått in med särskilt stora resurser. Entusiasmen har varit stor eftersom Tanzania satsat på en socialistisk samhällsutveckling. Resultaten har låtit vänta på sig. Socialism fungerar lika dåligt i Afrika som annorstädes. Bara ett politiskt parti är tillåtet, oppositionella sätts i fängelse och den enda dagliga tidningen i Dar es Salaam ges ut av regeringen. Boken ger en skrämmande bild av ryckighet och nycker i den politiska och ekonomiska planeringen i Tanzania. Minst av allt kan man tydligen tala om "planmässighet", som annars brukar vara ett honnörsord för socialister. Den stora svenska satsningen på kooperation har exempelvis störts av omkastningar i den socialistiska doktrinen i landet. Just nu är det inte "inne" med kooperation.

Korruptionen härjar i Tanzania, som i så många andra u-länder. Ett exempel är de fria läromedel (böcker, papper och pennor) som

Ledningen vid en cykelfabrik i Tanzania, som besöks av Braw och Rubin. Störst inflytande har den politiska representanten från FRELIMO.

regeringen lovar landets skolbarn. Istället för att distribuera läromedlen till skolorna, säljs de till affärsmän, som i sin tur kan sälja dem till de barn som har råd att betala. En hel del av läromedlen kommer som u-hjälp från olika länder. Och systemet medför att man i många klasser bara har någon enstaka bok.

I Mufindi i Tanzania är f.ö. ett nytt stort pappersbruk på gång. Det är ett SIDA-projekt, som förefaller ha förutsättningar att bli en ny Bai Bang-skandal.

Moçambique är idag allt viktigare som mottagare av svensk u-hjälp. Och landet uppfyller ett viktigt kriterium: En hård kommunistdiktatur. I motsats till den något mildare socialistiska grannen i norr, Tanzania, är Moçambique hårt knutet till Sovjet. Diktaturen och koncentrationslägren tycks dock inte beröra svenska representanter i landet: Lars Braw säger att missnöjet i landet jäser, och att folk skickas till koncentrationsläger. Ett av koncentrationslägren uppges ha 20.000 fångar. Hur många läger som finns framgår ej. Svenske ambassadören Lennart Dufgård kommenterar: "Det är känt att det finns stora omskolningsläger". Det är allt. Och den svenska u-hjälpen fortsätter. Över 100 miljoner kronor om året används i Moçambique.

Många av de svenska biståndsarbetarna är marxist-leninister. Det underlättar arbetet i landet. En SIDA-anställd svenska uttalar sin entusiasm för regimen: "Jordbruksministern har avskedats. Han blev inte skjutet, utan får bo kvar i sitt hus. Det är demokrati här."

I landet upprättas folkdomstolar och politiska övervakningsgrupper. Ryssarna och deras vasaller skaffar sig en allt starkare position.

Och Sverige ger u-hjälpen helt på diktatur-regimens villkor. Arne Rubin: "År 1976/77 skänkte Sverige 400 ton fiskkonserver till Moçambique. De såldes till allmänheten genom privata grosshandlare till priser som var högre än för liknande konserver från Bulgarien, detta samtidigt som cirka 80 ryska trälare "dammsuger" hela kusten på fisk och räkor,

som transporteras till tre flytande konservfabriker vid Madagaskar. Som ersättning lär Moçambique få 15 procent av fångsten, mest bestående av skräpfisk. Också de 15.000 ton vete, som Sverige skänkt, har i form av mjöl sålts till allmänheten. Katastrofbiståndet har sålunda inte gått till fattiga, hungrande människor utan till dem som har råd att köpa."

Géza Mólnár

Franska filosofer

En av de ledande "nya filosoferna" i Frankrike är André Glucksmann. Han tillhör den väg av unga f.d. marxister som kommit på bättre tankar, och som i bokform presenterat sin politiska filosofi. Glucksmanns, liksom flera andra ledande "nya filosofers", som Bernard-Henri Levy, böcker har gått ut i jätteupplagor i Frankrike.

Den filosofiska strömningen måste naturligtvis betraktas som ett hälsotecken, och det är därför med intresse man kan notera att två av de nya filosofernas böcker kommit ut i svensk översättning. Det är Bernard-Henri Levys "Barbariet med mänskligt ansikte" som getts ut av Coeckelberghs förlag och André Glucksmanns "Kokerskan och kannibalen" som getts ut av bokförlaget Alba.

Levy är den som kanske är skickligast på att göra PR för sig själv, men han använder ett svårtillgängligt och i onödan tillkrånglat språk, som är så yvigt att det verkliga innehållet i hans långa essayer är ganska magert.

Glucksmann är något bättre i detta avseende, men skillnaden är egentligen marginell.

I "Kokerskan och kannibalen" får läsaren en beskrivning av varför Glucksmann tycker illa om marxismen. Den beskrivningen består till stor del av citat och kommentarer till Solzjenitsyns böcker, framförallt GULag-arkipelagen.

Solzjenitsyn har uppenbarligen gjort Glucks-

mann gott. Han har förvandlats från student-revoltens vänsterextremist till en sansad anhängare av frihet och demokrati. Det vore helt säkert hälsosamt om fler genomgick den förvandlingen.

För en person med normalt demokratiskt sinnelag är det dock snarast självklarheter som Glucksmann säger. Läsarens reaktion är snarast att det är beklagligt att författaren inte insett dessa självklarheter tidigare. Att självklarheterna sedan formuleras så tillkrånglat som möjligt, och visar att Glucksmann visserligen läst sin Solzjenitsyn, men på inget sätt tagit intryck av att Solzjenitsyn är stor också som författare, gör boken svårsmält.

Det är möjligt att Glucksmanns bok kan påverka en marxist eller f.d. marxist. Det undandrar sig recensentens bedömning. För en person med normal tilltro till demokrati och en kritisk inställning till fångläger ger boken ingenting. Läs hellre Solzjenitsyns böcker direkt. De är genomtänkta och framförallt skrivna av en person som gör skäl för beteckningen *författare*. Det gör inte Glucksmann. *Sven Enberg*

Fondfrågan

Assar Lindbeck är professor i nationalekonomi. Han tillhör den växande gruppen "oliktänkande" socialdemokrater. Han deltar flitigt i den samhällspolitiska debatten, och presenterar vanligen sina argument på ett sätt som når fram till betydligt fler än dem som väntar sig att de ska förstå en professor i nationalekonomi.

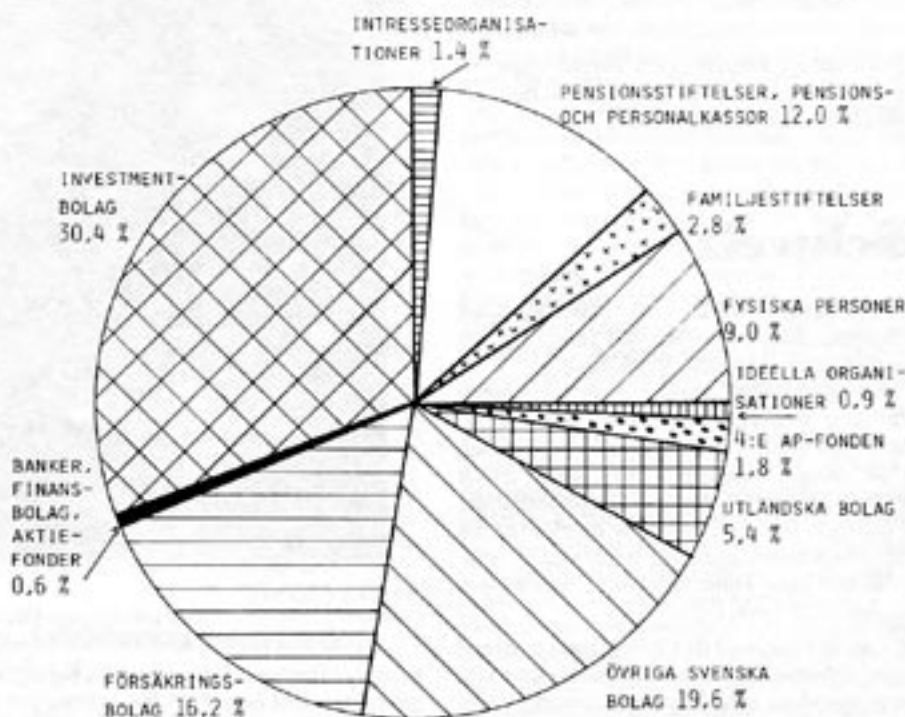
Under de senaste åren har Assar Lindbeck flitigt deltagit i debatten om löntagarfonder. Det har han gjort genom debattartiklar, intervjuer och deltagande i paneldiskussioner. Kritiken mot Meidners plan har varit stenhård. Assar Lindbeck menar att fondförslaget är ett hot mot grunderna för vårt samhällssystem.

Nu har Lindbeck samlat sina inlägg i debatten till en liten skrift på dryga hundra sidor, som getts ut av bokförlaget Alba. Det är en skrift som kan rekommenderas alla som är intresserade av fondfrågan. Det finns inte någon annan skrift som på ett så överskådligt sätt diskuterar fondfrågan från kritiska utgångspunkter.

Lindbeck ställer i inledningskapitlet upp tio viktiga uppgifter som ett ekonomiskt system måste klara av: Systemet skall (1) kunna samordna ekonomiska beslut (2) se till att produktionen sker effektivt (3) tillse att fördelningen av inkomster och förmögenhet blir rimlig (4) anpassa produktionen efter konsumenternas önskemål (5) se till att produktionen ökar med tiden (6) se till att arbetsmiljö och yttre miljö blir acceptabel (7) medverka till att nya produkter och produktionsmetoder tas i bruk (8) medverka till hög sysselsättning (9) skapa förutsättningar för politisk demokrati och individuell frihet samt (10) skapa pluralism, dvs se till att det finns många av varandra någorlunda oberoende maktgrupper i samhället.

Det är den idémässiga utgångspunkten för Lindbecks uppgörelse med LO:s och social-

DE STORA AKTIEAGARNA FÖRDELADE PÅ ÄGARKATEGORIER*

* DIAGRAMMET OMFATTAR DE 10 STÖRSTA AKTIEÄGARNAS I VÅRT OCH ETT AV 63 STÖRRE AKTIEBOLAG (1975) - SAMMANLAGT 330 ÄGARE. SIFFRORNA BASERAS PÅ ANTALET AKTIER.

demokraternas fondförslag. Boken ägnas åt en genomgång av i vilka avseenden förslagen innebär ett hot mot de grundläggande kraven på det ekonomiska systemet.

Lindbeck menar exempelvis att fondförslaget innebär en övergång till en "kommandoekonomi" där all makt koncentreras och pluralismen upphör att existera. Vi får ett samhälle som styrs av ämbetsmän och byråkrater, i stället för av individer. "Som vi vet har lagstiftare och ämbetsmän instinkter som är rakt motsatta denna doktrin: de vill förbjuda vad de tycker illa om och göra obligatoriskt vad de gillar, i stället för att skapa incitament (= förutsättningar som gör det intressant för människorna att handla på ett visst sätt) för ett samhälleligt önskvärt beteende".

När de politiska besluten spelar allt större roll urartar samhällsekonomi. Politiska beslut är betydligt mer kortsiktiga än företagens beslut. Det kan aldrig bli fråga om "planering på lång sikt" när det är politiker som fattar beslut. Horisonten sträcker sig i bästa fall fram till nästa val. Politikerna ägnar sig också åt att "köpa röster", till nackdel för samhället som helhet: "Det ligger i det politiska livets karaktär att politikerna köper röster från olika grupper av befolkningen genom kortsiktiga löften om offentliga investeringar och subventioner, utan att alltid ägna någon mera ingående analys av hur dessa åtgärder kommer att påverka den långsiktiga effektiviteten och välfärden."

En av de största riskerna med löntagarfonder är att vi får en monolitisk koalition mellan Stat, Storindustri och Central Fackföreningsrörelse. Det skulle innebära en maktkoncentration av helt annat slag än den som idag

kritiseras av fondanhängarna.

Den maktkoncentration som LO har utmålats består i huvudsak av att det är vissa institutioner som äger stora aktieposter i företagen. Det kan gälla investmentbolag eller försäkringsbolag. Om man studerar de 10 största aktieägarna i 63 börsnoterade bolag kommer man fram till att endast 9 procent av aktiekapitalet ägs av privatpersoner, och ytterligare 3 procent av familjestiftelser (se diagrammet). Av de 30 största aktieägarna är ingen privatperson och endast två (nummer 25 och nummer 30) är familjestiftelser.

I ett fondsamhälle skulle alla företag ägas av samma grupp.

Assar Lindbeck menar att det finns anledning att sträva efter en jämnare förmögenhetsfördelning i samhället. Men då skall man se till att det blir privatpersoner som får nytta av förmögenheten. Tillgångar är välfärds-skapande, och den som äger exempelvis 10.000 kronor känner ett visst mått av trygghet och oberoende, som är värdefullt alldeles oavsett räntor och avkastning. Det finns så mycket tillgångar i samhället, att var och en skulle kunna få del av de värden som tillgångarna kan skapa genom att de ägs. Att föra över ägandet till anonyma fonder innebär att man rycker undan en viktig välfärds-skapande faktor från det svenska folket. Samhället bör därför sträva efter att få alltför privata ägare till de tillgångar som finns.

För fördelningspolitiken spelar aktier en obetydlig roll. Bara mellan 5 och 7 procent av hushållens totala förmögenhet är aktier, och endast 1/2 procent av bruttonationalprodukten består av aktieutdelningar. Men det hindrar

Vänd!

inte att det är önskvärt att sprida även aktieägandet, inte koncentrera det, som LO och SAP föreslår.

Carl G. Holm

Bokklubben Frihetsforum räknar med att kunna erbjuda Assar Lindbecks bok till medlemmarna senare i vår.

Schweiz

Två färskta skrifter analyserar från olika utgångspunkter Schweiz, och frågar sig om landet är ett föredöme för Sverige.

Den ena skriften, *Schweiz — där marknaden fungerar* är skriven av professor Hugo Hegeland, och utgiven på hans eget Karima Förlag i Göteborg. Den andra skriften ingår i serien *Föresvar i Nutid*, som utges av Centralförbundet Folk och Föresvar. Skriften är skriven av informationssekreteraren vid försvarsdepartementet Eino Tubin och har titeln *Vad kan vi lära av Schweiz?*

Låt oss först se på den schweiziska marknaden! Schweiz har en mycket stabil ekonomi, som klarat sig i stort sett helskinnad genom den internationella krisen. Inflationen ligger nära noll, liksom arbetslösheten. Levnadsstandarderna är den högsta i världen, om vi bortser från vissa shejkdömen och det till Schweiz gränsande Liechtenstein.

Schweiz ekonomi bygger på specialisering och decentralisering. Liksom på internationell handel. Flera av de största multinationella företagen har sitt säte i Schweiz. Det gäller framförallt läkemedelsindustrin, men även en jätte inom livsmedelsindustrin som Nestlé (som äger Findus) är ett schweiziskt företag. De stora multinationella företagen lämnar emellertid samtidigt fältet fritt för ett mycket stort antal specialiserade småföretag. Traditionellt har småföretagen varit dominerande inom klocktillverkningen. Även om denna industri har haft vissa problem i samband med övergången till elektronik och de nya företagen från Japan och USA, förefaller det nu som om problemen skulle vara över. De små klocktillverkarna har anpassat sig till förändringarna på marknaden, och antingen gått över till de elektroniska uren, eller satsat på precisionsinstrument, där det finmekaniska kunnandet kommer till sin rätt.

Schweiz är ett hårt arbetande land. Arbetstiden är fortfarande 44 timmar i veckan. En folkomröstning avvisade nyligen med stor majoritet ett förslag om en minskning av arbetstiden till 40 timmar i veckan. På samma sätt avvisades nyligen ett förslag om att ge skolbarnen lediga lördagar.

De flitiga schweizarna är mycket måna om arbetsfreden. Schweiz har en avsevärt bättre statistik än Sverige. Under de senaste femton åren har det genomsnittliga antalet strejker varit tre per år. Och vissa år har bara en enda strejk inträffat i hela landet.

En bidragande faktor till den lugna arbetsmarknaden är att det inte finns någon "solidarisk lönepolitik". Lönerna anpassas till varje företags bärkraft och i olönsamma företag accepterar de anställda en sämre lön. Å andra

Eino Tubin provriktar prototypen till en 5,56 mm k-pist från den statliga vapenfabriken i Bern. Vapnet har mekanismen inbyggd i kolven, och blir därigenom kompakt.

sidan är löneläget i lönsamma företag mycket gynnsamt. Det finns inte förutsättningar för strejker från högvärlade arbetargrupper av den typ som förekommit i Sverige vid exempelvis LKAB, Volvo och Saab, där man lokalt menat att företaget haft förutsättningar att gå utanför avtalet, trots att LO menat att detta skulle vara i strid mot principerna bakom den solidariska lönepolitiken.

En utjämnande faktor på arbetsmarknaden har varit de många gästarbetarna, som i och med sjunkande konjunkturer tvingats flytta hem. Det finns dock fortfarande 650.000 utländska arbetare i landet, med en sammanlagd befolkning på cirka 6 miljoner. 1977 var arbetslösheten så låg som 12.000 personer.

Hugo Hegeland pekar på de låga skatterna och den decentraliserade ekonomin som viktiga förutsättningar för landets ekonomiska framsteg. Han menar också att det i Europa bara är Schweiz och Västtyskland som har en fungerande marknadsekonomi. Men även i Schweiz klagas man på den offentliga sektorns tillväxt och de höga skatterna. 1976 svarade den offentliga sektorn för 31 procent av brutonationalprodukten, vilket är ungefär hälften av Sveriges motsvarande siffra. Ordföranden i Schweiz' industriförbund klagar: "belastningen på samhällsekonomin med skatter och sociala avgifter har nått gränsen för vad som kan bäras".

Detta i ett land där den genomsnittliga industriarbetaren betalar ungefär 10 procent av sina inkomster i skatt.

Det förutsätts dock att den enskilde står för en betydande del av de försäkringskostnader, som samhället svarar för i Sverige. Bara tre försäkringar är obligatoriska i Schweiz: Pension, olycksfall och invaliditet.

I Schweiz råder en stor politisk stabilitet. Inga större omkastningar mellan partiernas styrka har skett de senaste femtio åren, och regeringen är sedan lång tid tillbaka en samlingsregering med företrädare från alla de större partierna. Regeringen avgår inte om den förlorar en omröstning, utan sitter

fyraårsperioden ut. Den måste däremot naturligtvis acceptera de beslut som fattas i riksdagen och i folkomröstningarna.

Finansdepartementet ger sin syn på detta i verksamhetsberättelsen för 1977: "Suveränen har på nytt klart visat sin vilja till starka besparingar i budgeten". Med suveränen förstås inte någon enväldshärskare, utan det schweiziska folket i folkomröstning.

Folkomröstningarna understryker den politiska stabiliteten i landet och innebär ett visst konservativt inslag. Folkomröstningarna är många, det kan röra sig om tre per år på nationell nivå, två-fem inom kantonen och kanske lika många inom kommunen. Deltagandet i folkomröstningarna är förhållandevis lågt, ett genomsnitt ligger kring 40 procent. Deltagandet varierar dock beroende på vilken fråga som är uppe till omröstning. I frågor som många upplever som väsentliga stiger röstsdeltagandet.

Låt oss så gå över till det schweiziska försvaret. Schweiz har i många avseenden liknande förutsättningar för sin försvarspolitik, som Sverige. Men i väsentliga frågor skiljer sig försvarets inriktning. I Schweiz har försvaret blivit en angelägenhet för befolkningens breda lager på ett helt annat sätt än i Sverige. Antalet yrkesofficerare är mycket få, 80% av regementscheferna är värnpliktiga, och t.o.m. 70% av brigadcheferna hör till de värnpliktigas kategori. Även grundutbildningen, som är betydligt kortare i Schweiz än i Sverige, drivs i hög utsträckning av värnpliktiga officerare. För att kompensera för den korta grundutbildningen får schweizaren genomgå betydligt fler rep-övningar.

Det är en urgammal tradition att ställa upp för fosterlandet. Och den som inte ställer upp på förövningarna får betala högre skatt.

Försvaret bygger på ansvarsmedvetna medborgare, men också på samhällets förtroende för de värnpliktiga. Medborgarna behåller utrustningen, inklusive vapen, i hemmet, så

Forts. på nästa sida

BREV TILL CONTRA Holocaust

Säkrast med kärnkraft

Jag läste Petr Beckmanns bok "Säkrast med kärnkraft", samtidigt som uppståndelsen var störst kring kärnkraftsolyckan i Harrisburg. Det var en upplevelse, och jag måste framföra mina lyckönskningar till Contra som gett ut en sådan bok.

Petr Beckmann säger i sin bok att det för eller senare måste inträffa en kärnkraftsolycka. Ja att den kanske kommer innan boken kommit från trycket. Och att den som följd kommer att få en hysterisk reaktion från massmedias sida.

Det är en förträfflig prognos. Hysterin över den olycka som, åtminstone när detta skrivs, inte har skadat en enda person, och som gett befolkningen intill kraftverket en stråldos som motsvarar en halv röntgenundersökning (eller skillnaden mellan att under ett år bo i den "farliga" Mälardalen i stället för i Skåne), har getts enorma dimensioner. Under de dagar som inte en människa skadats av kärnkraften har hundratals människor dött världen runt som följd av användningen av farliga energikällor som olja eller kol.

Vi måste få perspektiv på energifrågorna och sans och måtta i debatten. Beckmanns bok är ett utmärkt hjälpmedel för detta. Se till att ni säljer en miljon exemplar inför folkomröstningen. Det behövs.

Sixten Richardsson

länge de är i vapenför ålder. Och enligt gammal tradition får den som lämnar vapenför ålder behålla vapnet, för att kunna delta i frivilliga skytteövningar. Trots att det således finns hundratals vapen i de schweiziska hemmen förekommer det knappast någonsin att de används i brottslig verksamhet.

Schweiz har liksom Sverige hamnat i en situation där allt mindre andel av samhällets resurser avdelas för försvaret, och där en allt mindre andel av försvarets budget används för materialinköp. Faran har dock uppmärksamats av de schweiziska politikerna, som nyligen räknat upp försvarsanslagen.

Den lilla skriften om Schweiz ger f.ö. en mycket pedagogisk beskrivning av hur ett litet land inte bör beroende av utländska flygplansleverantörer. Beslutet att lägga ned den schweiziska flygplansindustrin har kostat schweizarna mycket pengar, och dessutom inneburit att man fått ett föråldrat flygvapen. De två sidor som handlar om flygvapnet borde ha varit en väckarklocka för de svenska försvarsmyndigheterna, innan de beslöt sig för att inte satsa på A38.

Oskar Bengtsson

Ingen i tidningarna eller Sveriges Radio fattade tydligen ett dyft av vad TV-serien "Holocaust" hade att säga. Det var åtminstone ingen som förstod att dra några vettiga slutsatser av serien.

Det fruktansvärda som beskrevs i TV sågs bara i perspektivet nazism/nynazism och judar/antisemitism. Istället för att se till dagens motsvarigheter och dagens faror i form av koncentrationsläger i Sovjet och Kina, folk-mord i Kambodja och Tibet m.m. riktar massmedia in sitt intresse på obetydliga sekter och relikier från andra världskrigets tid.

Det får inte hända igen var ett upprepat budskap från de journalister som inte förstod att det redan hänt igen i Pol Pots Kambodja och i Mao Tse-tungs Kina.

På samma sätt som det i Sverige under 30- och 40-talen fanns aktiva anhängare av den tyska nazismen finns det i Sverige idag aktiva anhängare av dagens barbariska motsvarigheter till dåtidens Hitler-Tyskland.

Per-Olof Eklund

Falskdeklarera med hedern i behåll

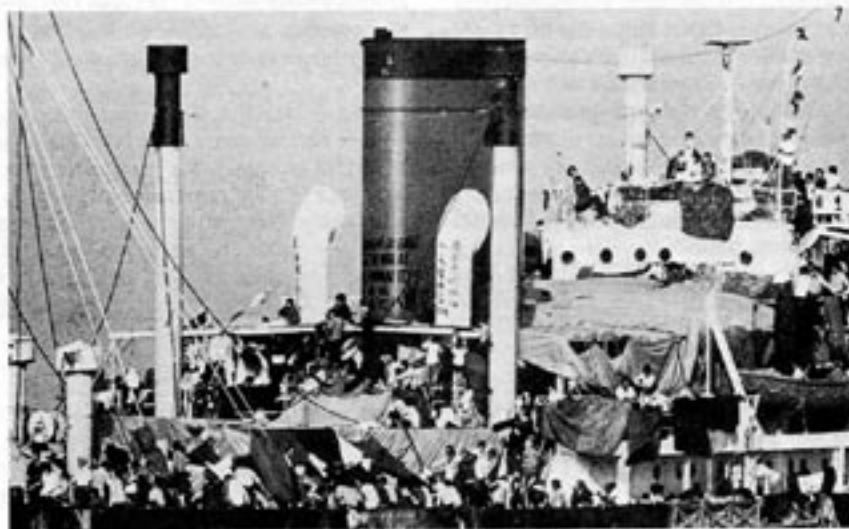
Herr redaktör!

De vietnamesiska båtflyktingarnas tragedi har i dessa dagar uppenbarats i hela sin ohygglighet. Av dem som flyr från diktaturen i det "befriade" Vietnam, drunknar kanske hundratals människor om dagen, eller dör av hunger och törst på öppna havet. Över hälften av båtfolket är barn under 14 år. För dem som när den fria världen, ter sig framtiden hopplös — de är inte välkomna någonstans. Den regim som vållat allt detta elände har Sverige med början under Palmetiden, understött med "uhjälpl" på nära 1.700 miljoner kronor. Till och med nu, då båtflyktingkatastrofen blivit känd, har Palme förklarat att vår biståndspolitik har varit helt riktig! Det i Afrika krigförande Kuba har fått 245 miljoner, och biståndet föreslås fortsätta. För nästa år vill SIDA skänka ytterligare 400 miljoner till härskarna i Hanoi, fastän dessa t.o.m. anser sig ha råd att föra angreppskrig i grannlandet Kambodja. Alla dessa pengar får vi alla, vare sig vi vill eller inte, betala med våra skatter. Det har gått så långt att exempelvis det norska Morgenbladet ifrågasätter om Norge

bör ha nära ekonomiska förbindelser med "ett land som tycks ha tagit farväl av det nordiska rättsmedvetandet". Angreppskrig är folkmord, och att driva tusentals människor i döden på havet är också folkmord. Jag kan inte, för mitt samvetes skull, stödja folkmördare, fastän vår regering kräver det av mig. Deklarera med hedern i behåll, manar oss våra myndigheter. Just därför har jag i årets deklaration uppgett en så mycket lägre inkomst än min verkliga, så att min skatt minskas med det belopp, beräknat så exakt som möjligt, som regeringarna Palme och Ullsten tvingat mig satsa för att göra en ond värld ännu sämre, genom sitt stöd till de krigförande sovjetlakejerna i Hanoi och Havanna. Det på detta sätt olagligen undanhållna beloppet kommer jag att skänka till hjälp åt båtflyktingarna genom "Operation Rescue", "Operation Riddning". Det är min förhoppning att min falskdeklaration kommer att leda till åtal, rättegång och dom, varigenom jag dels vill protestera mot vår regerings orättfärdiga "bistands" politik, dels väcka opinion för att så många båtflyktingar som möjligt, utöver den lilla grupp på 250 som hittills beslutats, måtte beredas en fristad här i Sverige. Och detta utan hänsyn till att dessa människor kan tänkas komma att avslöja fakta om situationen i sitt "befriade" hemland, pinsamma för våra tidigare och nuvarande makthavare, som i så många år matat oss med lögn och hatpropaganda och förtigit sådana blodsläd som FNL:s och Hanois mord på över 2.000 människor i Huế 1968 och med sitt oreserverade stöd åt folkmördarna dragit skam och vanära över vårt land. I Israel har båtflyktingarna tagits emot med blommor. Norska fartyg har räddat flera tusen av dessa olyckliga, och Norges flyktingråd har värdjat till alla kommuner i landet att ta emot dem. Vi har suttit med armarna i kors... Sverige måste sona sin skuld NU!

Erlend Högborg

Operation Rescue!, Christian Crusade, Box 977, Tulsa, Oklahoma 74102, USA, samlar nu in medel för att sända ett räddningsfartyg till fartygskon kring Vietnam och undsätta båtflyktingar på havet. Man avser även att ordna flygspaning, och att upprätta genomgångsläger, där flyktingarna kan få läkarvård och uppehåll, tills de kan tas emot i USA och andra länder.

Det jäser

Några f.d. socialdemokrater har bildat Nya Partiet. Men oppositionen mot många inslag i partiets politik och framtoning gör sig gällande även bland dem som stannar kvar i partiet. Chefredaktören för partiets tidskrift *Aktuellt* i politiken Enn Kokk har nyligen gått till rätta med förmyndarmentaliteten inom partiet. I redaktörens spalt i nummer 3 1979 går han till rätta med dem som kräver förbud och puritanism. Kokk vill läsa Kalle Anka för sina barn, han ser gärna på Åsa-Nisse på TV, ger sin sexårige son ett knallpulvergevär i julklapp, tycker bra om hamburgerbarer, vill ha fria affärstider, tycker att det är trevligt med femton olika tandkrämsorter att välja på. Ja Enn Kokk säger t.o.m. att han inte tycker det är skamligt att konsumera. Spalten avslutas: "Den dag det uppenbarar sig en allvarsam byråsekreterare från Statens Moralverk i mitt hem för att se till att jag lever ett sunt och riktigt liv, så ska jag köpa mig ett gevär. Ett riktigt."

Rullbrädesäkning

Nu börjar polis och domstolar trakassera ungdomar som åker rullbräda. Många kommuner har i lokala trafikbestämmelser infört förbud mot rullbrädesäkning, något som nu polisen ägnar sig åt istället för att ta hand om knarkare och tjuvar.

I Växjö dömdes nyligen tre ungdomar till 100 kronor var i böter för att de åkt rullbräda.

Fackligt aktiv

I LO-tidningen nummer 4 1978 skriver en person vid namn Folke Lennartsson. Han presenteras som "själv fackligt engagerad i frågor som rör industrins utveckling och löntagarfonder". Lennartsson säger bland annat att "det revolutionära med löntagarfondsförslagen är ju att breda löntagargrupper går in i privatkapitalets ställe för att ta det ansvar vi ofta ser exempel (t ex Volvo-avtalet) på att detta inte tar eller kan ta..." (Det socialdemokratiska) "partiprogrammet skisserar enligt min mening på ett utmärkt sätt hur den socialistiska ekonomin bör utvecklas... Ju bättre detta lyckas, desto längre har vi kommit mot en socialistisk ekonomi. Genom partiprogrammets modell av den socialistiska ekonomin kommer löntagarnas intressen att på ett demokratiskt sätt avvägas mot konsumenternas."

Vad som är mest intressant är artikel-författarens bakgrund. Han är förvisso "fackligt engagerad" som LO-tidningen skriver. Men det engagemanget består i att han är utredningssekreterare på TCO:s kansli! Där arbetar han i många frågor direkt åt Lennart Bodström.

Staten finansierar facket

Staten är generös med bidrag till de fackliga organisationerna. Tidskriften *Opinion* räknar med att fackföreningsrörelsen får cirka 185 miljoner kronor i statliga bidrag budgetåret 1978/79. Från arbetarskyddsfonden ges bidrag på 100 miljoner kronor till MBL-information. Studiestödsnämnden stödjer uppsökande verksamhet av fackliga studieorganisatörer med 25 miljoner kronor. Skolöverstyrelsen ger 24 miljoner kronor till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet. Pressstödsnämnden ger 20 miljoner kronor till fackets tidskrifter och SIDA betalar 15 miljoner kronor till de fackliga organisationernas utlandsinformation.

Svårt få arbetskraft

I Norrlandska Socialdemokraten har överstoljtnant Gunnar Dahlquist i Boden skrivit en debattartikel under rubriken "Norrbottningar är ovilliga att jobba!". Han berättar att det inte gått att engagera norrbottningar för att tillverka jultomtar av garn. Dessa tillverkas nu på Taiwan, inte av kostnads skull, utan för att det inte går att få tag på arbetskraft i Norrbotten. Dahlquist berättar också om hur han misslyckats med att få två Lule-snickerier att snickra ihop en trappa för 5.000 kronor, något som ett småländskt företag sedan ordnade för 1.800 kronor. Det har varit omöjligt att rekrytera arbetskraft till Björkliden (längs malmbanan). Lanthushållskurser i Norrbotten har fått läggas ned, för att det inte gått att rekrytera elever, trots att arbetslösheten är högst i landet.

I Göteborgs-Posten berättar John Görnebrand i en insändare om hur företaget Östersjöfisk på Österlen inte kan rekrytera personal. Ett annat företag i branschen har nyligen gått i konkurs, 45 av de 60 anställda vid Österhill är utan arbete, men de får enligt Görnebrand så generösa arbetslöshetsunderstöd att de inte behöver ta de lediga jobben vid Östersjöfisk.

Från Södertälje får vi rapporter om att mindre företag anser det nästan omöjligt att rekrytera personal. En företagare säger att det finns få ungdomar som ställer upp och arbetar för 5 kronor i timmen. Och det är vad jag kan erbjuda. Är de arbetslösa får de 25 kronor i timmen av AMS och jag kan bara erbjuda 30 kronor i timmen för utbildad arbetskraft.

I Borås-området är det t.o.m. svårt att rekrytera sömmerskor. Ett företag som tagit in åtta utbildade ungdomar för (betald) utbildning i företaget fick se hur sju av de åtta slutade inom två veckor. De flesta menade att arbetstiderna inte passade ihop med deras fritidsaktiviteter!

Sten Andersson om kapitalismen

I en intervju i syndikalisternas tidning *Arbetaren* säger socialdemokraternas parti-sekreterare Sten Andersson följande:

"I den stund då den ekonomiska demokratin genomförs, så är kapitalismen avskaffad i den mening att ingen kan profitera på andras arbetsinsats. En annan sak är om man då kan tillåta privat företagsamhet. Det tror jag, men det får vi se då. När utsagningsmöjligheten försvunnit, då har också kapitalismen i den vanliga bemärkelsen försvunnit."

Det framgår att Sten Andersson med "ekonomisk demokrati" menar införande av fackföreningsfonder av Meidners modell.

Censur i Borlänge

I det socialdemokratiskt dominerade Borlänge har SAF vägrats tillstånd att visa sin utställning "Fri företagsamhet bra för Dalarna" på Stadsbiblioteket. Den ansågs vara "propaganda". LO fick däremot förra året visa sin motsvarande utställning "Vem äger Sverige?"

Bland dem som protesterar mot förbudet för SAF är vpk:s Georg Holmberg som säger:

"Det är klart att vi inte är intresserade av att SAF:s åsikter förs till torgs. Men biblioteket är till för alla och att nu stoppa SAF måste uppfattas som en form av censur."

(Borlänge Tidning)

Ros och Ris

Ros och Ris vill vi ge till FPU, Folkpartiets Ungdomsförbund, i Stockholm. I distriktets tidning "Radikalt forum" framställer man sina önskemål på folkpartiregeringen. Till Erik Huss, industriministern, riktar man uppmaningen att utarbeta en avvecklingsplan för mygelekonomin. Det är något som uppenbarligen är på gång, vilket hälsas med tillfredsställelse.

FPU:arna visar emellertid också sin utrikespolitiska opålitlighet i önskemålen som riktas till utrikesminister Hans Blix. Han uppmanas att diplomatiskt erkänna (!) den av Algeriet och Östblocket finansierade guerillaorganisationen Polisario, som laglig regering i f.d. Spanska Sahara.

Löntagarfonder

Vid den enkät till medlemmarna som SIF distribuerade kring årsskiftet sa 70% ett klart nej till löntagarfonder. 11% menade att de fått för kort tid på sig för att avge ett yttrande. Flertalet bedömare menar att dessa också i flertalet fall är emot löntagarfonder. 18% av de tillfrågade accepterade tanken på löntagarfonder, om de kunde ges någon individuell anknytning, och inte användes för övergripande styrning av näringslivet. 0,2% ställer sig bakom TCO-kongressens tidigare beslut att verka för någon form av kollektiva löntagarfonder med uppgifter inom den planerade hushållningens ram.

Beklämmande

Med anledning av Contras notis om invandrarverkets generaldirektör Kjell Öberg och de vietnamesiska flyktingarna i förra numret av *Contra*, har vi tillställts ett exemplar av invandrarverkets tidskrift "Ny i Sverige" där verkets inställning till Vietnam-flyktingarna diskuteras. Det är beklämmande läsning för alla humanitärt tänkande människor.

Generaldirektör Öberg förklarar bland annat att omtanken om de många finska ungdomar som kommer till Sverige gör att det blir svårt att avdela resurser för flyktingar. Öberg tror vidare att det är ekonomiska skäl som är dominerande flyktmotiv för vietnameserna, och det är inte fint. Herr Öberg har uppenbarligen mycket svårt att tänka sig att det finns människor som inte vill bli placerade i koncentrationsläger (omskolningsläger). Att det finns människor som inte vill leva i en kommunistisk diktatur. Att det finns människor som sätter värde på frihet och demokrati.

Möjligen kan "vita" människor ha sådana synpunkter, men asiater? Tydligt inte, vi citerar Öberg: "Ju större avvikelser från förhållanden som redan existerar i Sverige desto mindre möjligheter att ta emot".

Ytterligare ett citat från Öberg skall belysa de tankar som "tänks" i ledningen för invandrarverket:

"Alla tillgängliga uppgifter tydde på att det i övervägande grad gällde stadsbor som inte längre kunde utöva sina ditillsvarande yrken och hellre lämnade Vietnam än de lät sig bli överförda till andra sysselsättningar, t ex jordbruksarbete. Som flyktingargument väger det inte särskilt tungt i jämförelse med vad som drabbat bl a många latinamerikaner. Däremot var det uppenbart att de räkat in i en otäck situation sedan de en gång flytt."

Det förefaller dessvärre som om man på invandrarverket hämtar sin information om Vietnam från dem som en gång stödde de kommunistiska angräparna. Och att man struntar i den verklighet som det förtryckta vietnamesiska folket tvingas uppleva.

Fjärde AP-fonden

Den fjärde AP-fonden har nu drivit verksamhet i fem år. Regeringen tycker tydligen att den varit så bra att man vill inrätta en femte AP-fond med samma uppgifter som den fjärde. Fjärde AP-fondens sjuåriga historia har varit att värdesäkra pensionspengarna genom satsning på aktier. Vid årsskiftet 1978/79 hade fjärde AP-fonden aktier till ett värde av 963,938 miljoner kronor. Fondens anskaffningsvärde för samma aktier angavs till 1015,56 miljoner kronor. Sedan fonden började sin verksamhet har penningvärdet sjunkit till nästan hälften av vad det varit. AP-fondens placeringar har sjunkit ännu mer i värde. Om vi bortser från de utdelningar fonden fått (något som man egentligen inte kan göra) hade det varit bättre om fonden staplat pengarna i buntar i sitt kassavalv, än att satsa dem på de aktier som man valde att göra.

Flyktingbåt från Vietnam

EAP

En av våra läsare hävdar sig veta att Europeiska Arbetarpartiet, EAP, delvis finansieras av den palestinska terroristorganisationen PLO. I EAP:s tidning "Ny Solidaritet" kan man också från tid till annan notera en anti-judisk hållning.

Påbud från Moskva

Moskva har bett sina vänner världen över att gå ut till stöd för Vietnam i konflikten med Kina likaväl som i anfällskriget mot Kambodja.

Ett exempel på hur detta genomförs praktiskt får vi från Umeå. Där har genomförts en demonstration under parollen "Stöd Vietnam!" Talare vid mötet var Sara Lidman och en representant för Nordvietnams ambassad. Vad som är uppseendeväckande är den samling av organisationer som stod bakom demonstrationen. VPK, Kommunistisk Ungdom och Svensk-kubanska föreningen är väl inte att förvånas över. Men därutöver var socialdemokraterna, SSU, ABF och FPU (Folkpartiets Ungdomsförbund) med som arrangörer!

(Västerbottens-Kuriren, Umeå)

Simon Wiesenthal manar

Simon Wiesenthal, den kände "nazistjägaren" i Wien, uppmanar Sverige att bojkotta olympiaden i Moskva, om Kreml inte dessförinnan tillfredsställande klargör vad som hänt med Raoul Wallenberg.

(Nemzetör, München)

Enkät om Contra

Vi tackar alla som deltog i förra numrets enkät om Contra för deras medverkan.

Bokpriser vanns av Rune Ström i Göteborg och Tomas Bennet i Mörap.

Resultatet av enkäten kommer att användas som underlag för det fortsatta arbetet med Contra. Bland de synpunkter som läsarna gett uttryck för kan nämnas önskemål om mer information i militärstrategiska frågor. Klara önskemål uttalas också om mer material om svenska politiska förhållanden.

Vad beträffar tidningens utformning vill våra läsare ha bättre bilder och åtminstone sex tjugosidiga Contra per år.

Vi har fått många förnuftiga synpunkter på vad vi bör satsa på, och vi vill tacka alla som medverkade i enkäten.

Sveriges finlandisering

Sovjet-medborgare som lyckas fly till Finland skickas obönhörligt tillbaka till sitt ursprungsland, om de blir upptäckta eller ger sig till känna i Finland. Flyktingar från Sovjet försöker därför ta sig vidare till Sverige, innan de vågar träda fram. Sverige tar i de flesta fall emot flyktingar från Sovjet.

Annorlunda förhåller det sig med flyktingar från satellitstaterna, särskilt då Polen. Visserligen finns det många tusen polacker i Sverige, men det är mycket svårt för dessa att få stanna i landet, även om de på goda grunder uppger sig vara politiska flyktingar. Dussintals polacker har gått under jorden i Sverige för att inte bli återförda till Polen och ett säkert straff (förutom det lidande det innebär att bo i ett kommunistiskt samhälle). Svenska myndigheter struntar fullständigt i de polska flyktingarna och prioriterar exempelvis chilenska kommunister (se exempelvis den avslöjande intervjun med nuvarande statsministern, dåvarande invandrarministern Ola Ullsten i *Contra* nummer 6 1977).

Eftersom Sverige blivit alltmer finlandiserat i detta avseende (även om vår storebror inte är det mäktiga Sovjet utan det svaga Polen) har det börjat uppstå en rörelse för att smugla ut flyktingar från kommunist-blocket från Sverige till tredje land, i första hand då Västtyskland och USA.

Strejkerna

En våg av vilda strejker har svept över landet. I SKP:s tidning *Gnistan* följs strejkläget noga upp, och tidningen gör sitt bästa för att provocera till nya strejker. Det förefaller också klart att SKP på åtskilliga ställen ligger bakom strejkerna. De har upphört så snart den regionala fackliga organisationen kommit och "förklarat" läget.

Förhållandet att LO gjort gemensam sak med TCO och SAF i ett uttalande mot de vilda strejkerna indikerar också att LO-ledningen är bekymrad över att den inte har kontroll över läget. Och att tveklaktiga krafter finns i rörelse.

Vid en redovisning av strejkläget förtjänar en av strejkerna särskild uppmärksamhet, en strejk i Hallstahammar. Strejken riktade sig mot det lokala facket. Arbetarna krävde slut på det myckna MBL-förhandlandet och en kraftsamling på löneförhandlingarna. Man hade tröttnat på de fackliga byråkraternas ointresse för den fråga som medlemmarna uppfattar som viktigast: Lönerna. Facket böjde sig genast och avbröt alla MBL-förhandlingar tills vidare.

Ny på Metall

En av de personer som gjort sitt bästa för att sabotera framtiden för svensk flygplansindustri, departementsrådet Ingmar Engman i försvarsdepartementet, fick snabbt lämna departementet efter ett omdiskuterat brev till ÖB 1978. Nu arbetar Engman som ledarskribent i Östra Småland och som utredare på Metall. Flertalet metallare på Saab i Linköping torde vara måttligt förtjusta i detta.

notiser- utlandet

Kuppen i Sydjemmen

Den 26 juni 1978 störtades Sydjemmens pro-kommunistiska regim och ersattes med en mer Moskva-trogen ledning. Landets president Salim Robaya Ali avrättades. Det har länge varit bekant att ryssarna spelade en betydelsefull roll i kuppen. Först på senare tid har det dock framgått hur involverade ryssarna var i det "praktiska" genomförandet. Sovjetiska örlogsfartyg besköt under kuppen huvudstaden Aden och sovjetiska flygplan med kubanska piloter genomförde flygangrepp mot regerings-trogna fästen. Redan tidigare hade östtyska säkerhetstjänsten tagit kontroll över Sydjemmens säkerhetstjänst. Inte mindre än 2.000 östtyskar befann sig i landet när kuppen genomfördes.

(Soviet Analyst, London)

Iran och USA

Omvälvningen i Iran kan få allvarliga konsekvenser för USA:s säkerhet, inte bara genom att det strategiska läget i Mellanöstern vänds upp och ned (Det ryktas nu exempelvis att Saudi-Arabien skall upprätta diplomatiska förbindelser med Sovjetunionen). I Iran hade USA åtskillig avancerad elektronisk och vapentechnisk utrustning stationerad. Och den iranska krigsmakten hade köpt vissa avancerade vapen, som finns på få andra ställen i världen. Det gäller exempelvis jaktplanet F-14, som anses vara det mest avancerade i världen. Ryssarna drömmer naturligtvis om att få studera ett sådant plan i detalj (på samma sätt som amerikanerna kunde studera ryssarnas motsvarighet Mig-27 när en sovjetisk pilot hoppade av i Japan häromåret). Särskilt elektroniken bör vara intressant för ryssarna. Kännedom om den kan användas dels för att ta efter i de egna planen, dels för att utveckla motsystem.

Till F-14 hör även en mycket avancerad radar och Phoenix-raketer, som anses ligga åtskilliga år före ryssarnas mest avancerade raketer.

Ett annat vapensystem av strategisk betydelse är flygplanet P-3F, som bland annat används för u-båtsjakt. Det är naturligtvis av stort intresse för ryssarna att veta hur u-båtspaning och u-båtsjakt är upplagt i det amerikanska försvaret.

Inget Watergate

I England avslöjades nyligen ett inbrott i det konservativa partiets högkvarter, eller mer exakt i ett hus som låg alldeles intill huvudbyggnaden, och som också utnyttjades av det konservativa partiet. Inbrottsjuvarna hade tagit sig in i de lokaler som används för att ta fram faktaunderlag för partiets ställningstaganden i viktiga politiska frågor.

Inga uppgifter om förövarna har framkommit, och pressen, som här borde ha den exakta motsvarigheten till Watergate har låtit saken passera nästan obemärkt.

Harry Jones

Jamaica på glid

Den socialistiska regeringen på Jamaica under Michael Manley har problem. Inflationen är på ungefär 50 procent. Kriminaliteten har exploderat, och befolkningen har inte råd att köpa de livsmedel som produceras.

Ordföranden i Jamaicas Högsta Domstol har inlett undersökningar för att avslöja om Manley gjorde sig skyldig till olagligheter i samband med de senaste parlamentsvalen. Flera oppositionsledare hade fängslats inför valen. Manley anklagas också för korruption, och för att han inte förmått upprätthålla disciplinen i landets armé (officerare står anklagade för mord på civilpersoner).

Genom olika manipulationer har Manleys socialistiska parti tagit kontrollen över alla tidningar utom två, liksom över Radio Jamaica, som tidigare var politiskt oberoende. Oppositionen har allt svårare att arbeta, men än så länge finns de regeringskritiska tidningarna *Daily Gleaner* och *Star*. De drivs av samma företag. Frågan är hur länge de kan verka fritt i ett land som alltmer sneglar på Kuba som idealland.

Arbetslösheten är på 25 procent. Och IMF, internationella valutafonden, har som villkor för nödvändiga lån, ställt kravet att landet måste dra ned den privata konsumtionen med en åttondel. Det är något som regeringen har tvingats finna sig i. Men den har också själv satt sig i den besvärliga situationen. Genom att föra en socialistisk politik har man brutit ned landets ekonomi, och bland annat medverkat till en för landet katastrofal utvandring av yrkesarbetare, tekniker och andra som missgynnas av den socialistiska lönepolitiken. (The Economist, London)

Typisk stadsbild från Kingston, Jamaica.

Polen

I november förra året omstämplades 50 miljoner citroner, för att ändra kvalitetsbeteckning. Arbetet genomfördes i Gdansk, och tog så lång tid att 39 ton citroner till ett värde av över 1 miljon zloty (150.000 kronor enligt den officiella växelkursen) ruttade.

(Kultura, Paris)

Hjälp till f.d. fångar

Maksymilian Kolbes stiftelse i Freiburg i Västtyskland, samlar in pengar för att hjälpa f.d. koncentrationsläger och deras familjer i Polen. Under 1978 utbetalades 2 miljoner mark, och under de fem år som stiftelsen existerat har mer än 4 miljoner mark gått till Polen. 1.700 personer har fått hjälp, bland annat med kostnader för läkarbehandling, sanatorievistelser och medicinsk utrustning. De kommunistiska tidningarna i Polen tiger om fondens existens, vilket gör det svårt för den att nå fram med information om verksamheten.

(Kultura, Paris)

Flykthjälparna

I förra numret av *Contra* berättade vi om hur transitsträckorna mellan Berlin och Västtyskland används som "uppsamlingsplats" för de från Västtyskland opererande "flykthjälparna". Östtyska myndigheter har nyligen meddelat att man under 1978 gripit 125 personer på transitsträckorna, och att flertalet av dessa åtalats för "republikflykt". Sedan juni 1972, då bestämmelserna rörande transittrafiken liberaliserades, har sammanlagt 895 personer gripits.

(Intern Informationen, Interlaken)

Iran påverkar utvecklingen i Latinamerika

I många latinamerikanska länder har en försiktig utveckling i riktning mot en mer demokratisk statsform kunnat märkas under de senaste åren. Det gäller exempelvis Brasilien, Argentina och Uruguay. De planer som regeringarna i dessa länder haft på att gå vidare i demokratiseringsprocessen håller emellertid nu på att omprövas. De militära ledarna ser vad som händer om man öppnar vägen till ett friare samhälle, som shahen försökte göra i Iran. De som hade huvudansvaret för liberaliseringen i Iran har avrättats, och landet har störtats i ekonomiskt kaos. De sydamerikanska generalerna vill inte vara med om samma utveckling, och skjuter därför demokratiseringsplanerna på framtiden.

Kina erbjuder Chile hjälp

Den kinesiske ambassadören i Chile, Hu Cheng-fang, har erbjudit Chile militär hjälp, om landet skulle utsättas för ett kubanskt eller sovjetiskt angrepp. Chilenerna har uttryckt sitt gillande av kinesernas erbjudande, och tackat för "den nobla gesten". Chile satsar samtidigt på det egna försvaret och köper 100 jaktplan från Indien.

(Intern Informationen, Interlaken)

Franska kommunister närmar sig Moskva

Det franska kommunistpartiet, som länge har hävdats stå oberoende i förhållande till Moskva, har nu åter börjat närma sig den sovjetiska linjen. Den ledande franska veckotidningen *L'Express* menar att omsvängningen kan förklaras av ekonomiska skäl. Det gör man i anslutning till en nyutkommen fransk bok av Jean Montaldo, som avslöjar mycket om den sovjetisk-ägda franska banken *Banque Commerciale pour l'Europe du Nord*. Banken ägs till 99,7% av den sovjetiska staten.

Montaldo har kommit över 400 kilo interna dokument från banken, och kan bland annat visa att kommunistpartiet har 219 konton i banken, med en sammanlagd behållning på tiotals miljoner francs. Även den stora kommuniststyrda fackorganisationen CGT har över 200 konton i den sovjetiska banken. Den sammanlagda behållningen ligger på cirka 50 miljoner francs (lika mycket i kronor).

Kommunistpartiets skattmästare och informationschef Georges Gosnat har ett privat konto på 2.682.000 francs.

Ett tjugotal kommunistiska tidningar och tidskrifter är helt beroende av krediter från den sovjetiska banken. Det innebär en mycket stark påtryckningsmöjlighet för ryssarna, en påtryckningsmöjlighet som de inte skulle vara sena att utnyttja om den behövdes, enligt *L'Express*.

Inlästa journalister

När förra utrikesministern Karin Söder besökte Vietnam våren 1978 åtföljdes hon av ett tiotal journalister. När sällskapet kom till Saigon lästes journalisterna in i ett gästhus utanför staden, och det var först sedan de hotats med att bojkotta all rapportering från resan i Vietnam, som de släpptes ut av de beväpnade vakterna, så att de ett par timmar kunde ströva omkring i Saigon. Större frihet än så var inte att tänka på.

Naturligtvis var denna episod inget att berätta om för svenska läsare eller tittare.

Ett annat exempel på kommunistiska myndigheters ingrepp för att stoppa nyhetsförmedlingen ges från Tallinn i Estland. Sveriges Radios dåvarande Moskva-korrespondent Olle Stenholm (han blev senare utvisad från Sovjet) frågade människor på gatan vad de tyckte om läget i landet. Reportaget var i förväg godkänt av de sovjetiska myndigheterna. Inget nämndes i radio eller TV om att reportaget stoppats.

Contra kunde f.d. i nummer 3 1977 avslöja att det finns ett hemligt pressavtal mellan Sverige och Sovjet, som innebär att svenska journalister i Sovjet bara får intervjua personer som anvisas av de sovjetiska myndigheterna.

(Andres Küng i *Opinion*)

Kronprins?

Leonid Breznev förefaller för bärvarande satsa på att bygga upp 67-årige Konstantin Tsjernenko som tänkbar efterträdare till Breznev. Tsjernenko uppträder tillsammans med Breznev på TV, deltar i internationella resor som näst Breznev mest prominente deltagare etc.

(Intern Informationen, Interlaken)

Den indiska regeringen vill motverka landets industrialisering. Så här tänker man sig att textilproduktionen skall gå till framöver, i stället för i de rationella fabriker som på senare tid har nått allt större framgångar med export till USA och Väst Europa.

Indien tar steg tillbaka

Den politiska friheten har gjort stora framsteg i Indien under premiärminister Morarji Desai. Den ekonomiska friheten ligger betydligt sämre till. Visserligen har en lättnad skett i vissa av de för ekonomin förlamande regleringarna, men andra regleringar har kommit i stället.

En av dessa går ut på att stimulera så arbetsintensiv tillverkning som möjligt. Det innebär inte sällan så ineffektiv produktion som möjligt, och därmed naturligtvis högre priser för konsumenterna.

Regeringens målsättning är att få ut produktionen till byarna, där tillverkningen skall drivas hantverksmässigt, i stället för att ordna rationell produktion i fabriker i de större städerna.

Regeringen har exempelvis förbjudit en ytterligare ökning av den industriella tygtillverkning. Produktionstillväxten skall framöver ske med handkraft.

Svenska Tändsticksbolaget, som i ett dotterbolag för tändstickstillverkning har 8.000 anställda, har uppmanats att dra ner produktionen, för att öppna marknaden för hantverksmässigt tillverkade tändstickor. Dessa är sämre och dyrare, och de som tillverkar dem får bara några procent av den lön som en tändsticksarbetare på fabriken kan få. Men det är icke desto mindre den indiska regeringens politik att genomdriva sådana förändringar.

Det skulle kunna jämföras med de ideal som i Sverige företräds av Centerns Ungdomsförbund.

(The Economist, London)

Diplomati

Den sovjetiska ambassaden i Costa Rica har 110 anställda (!) Ambassaden anses syssla huvudsakligen med understöd till guerillagrupper i de omgivande länderna Guatemala, El Salvador och Nicaragua. I höstas var guerillan i Nicaragua nära att störta Somozas regering.

(Intern Informationen, Interlaken)

Afghanistan

Den kommunistiska regimen i Afghanistan, som tog makten våren 1978, förefaller ha en osäker ställning. Allt starkare guerillastyrkor angriper regimens positioner, i första hand på grund av den ateistiska politik som regimen för. Rebellerna uppges få stöd från Pakistan, och numera även från Iran. Bägge länderna har intresse för att hålla den nya regimen i Afghanistan så kort som möjligt. I Afghanistan finns sovjetisk-finansierade utbildningsläger som utbildar rebeller för såväl Iran som Pakistan. Afghanistan och dess gränsområden mot Iran och Pakistan kan mycket väl utvecklas till en större konflikthärd under de kommande åren. Ledaren för regimen i Kabul Noor Mohammed Taraki kan dock räkna med massivt sovjetiskt stöd, så länge han är lika följsam mot Moskva som hittills.

Protester i Kina

Från Kina rapporteras om en udda form av politisk protest.

Den kinesiska staten driver en mycket hård kampanj för barnbegränsning. Målsättningen är lättförståelig och behjärtansvärd: Att minska befolkningstrycket i världens befolkningsrikaste land. Men kampanjens metoder uppfattas av många som ett uttryck för den härskande kommunistregimens förtryck.

Det har nu visat sig att många av politisk oppositionslusta skaffar sig många barn. När vågor av politiska protester sveper över delar av landet stiger också födelsetalen i dessa delar. Och en radiosändning från Kanton nyligen visar hur de lokala ledarna skapade förutsättningarna för en våldsam ökning i födelsetalen.

(The Economist, London)

Biblar till Sovjet

Sovjet har nyligen tillåtit import av 20.000 Biblar. Det räcker inte långt, det skulle behövas 12 miljoner!

För första gången på mer än trettio år har Sovjetunionen tillåtit import av Biblar. Den 18 december 1978 kom 25.000 Biblar med lastbil till Moskva, från Internationella Bibelsällskapet. Händelsen hälsades med glädje i den ekumeniska rörelsen, inklusive Världskyrkorådet. Robert Denny, som är generalsekreterare i baptisternas internationella organisation, gick så långt att han menade att det nu var onödigt att smuggla Biblar till Sovjet. Senast de sovjetiska myndigheterna tillät Bibelimport var 1947, då 10.000 Biblar importerades.

Små upplagor

Slaviska Missionen i Bromma har uppskattat att endast 200.000 Biblar tryckts i Sovjet sedan 1917. Och inför hundraårsminnet av den första ryska bibelöversättningen 1976, trycktes bara 50.000 av utlovade 200.000 Biblar.

Helsingforsandan?

Är medgivandet av Bibelimport en eftergift för den "tredje korgen" i Helsingforsavtalet? Sovjetiska olösligtänkande, inklusive de kristna, tror inte det. De är ganska skeptiska och frågar sig om de importerade Biblarna kommer att distribueras fritt där de är efterfrågade. Och efterfrågan är mycket stark. Trots mer än 60 års officiell ateism fortsätter de kristna samfundet sin verksamhet i Sovjet, såväl inom de officiellt godkända kyrkorna, som i underjordiska "oregistrerade" kyrkor och samfund runt om i landet.

Miljoner troende

Enligt rapporter som nått Väst (officiella siffror underskattar av naturliga skäl kyrkornas

betydelse) finns det över 70 miljoner ortodoxa trosbekännare, 5-6 miljoner baptister, 2 miljoner lutheraner och därutöver kanske miljontals gammaltroende katoliker, adventister, pingstvänner och andra. Kristna grupper menar att det är ett stort misstag att ta den nu tillåtna importen till intäkt för att det inte behövs mer smuggling. Importen räcker till en Bibel per 3.000-4.000 kända kristna trosbekännare. Den tryckning som gjordes 1967 av 10.000 exemplar, räckte bara till 2 exemplar var till de 5.000 registrerade församlingarna. Tvärtom menar man att det finns ett omgående behov av 12 miljoner Biblar, för att tillgodose efterfrågan. De 25.000 exemplaren är bara en droppe i havet. Arkadij Poljsjtuk, som nyligen utvisades från Sovjet, säger: "Bara fem procent av de troende i Sovjet har någonsin ägt en Bibel".

Bibelsmugglarna

Flera organisationer i Väst arbetar för att turister och andra besökande skall ta med sig Biblar när de reser till Sovjet. Man vill inte använda ordet "smuggling", eftersom Bibelimport inte är olaglig enligt sovjetisk lag. Men många resande till Sovjet har i tullen upptäckt att även en enda Bibel på ryska i bagaget är för mycket för att accepteras. Den som har en får den beslagtagen, den som har flera blir vägrad inresa.

"Har ni bröd åt oss?"

Den västerlänning som besöker en församling i Moskva eller på andra ställen i Sovjet kan räkna med att bli tillfrågad om han/hon har "bröd" till församlingen. Och då avses Nya Testamenten och Biblar. En städerska på ett hotell i Moskva fick syn på en Bibel i en gästande västerlänningens rum, och hon

frågade honom (i korridoren, utom räckhåll för avlyssningsapparaturen) om hon kunde få den. "I fyrtio år har jag bett om en Bibel." Efterfrågan gör priserna skyhöga. Det berättas om den gamla bondkvinnan som var beredd att betala sin enda ko för ett exemplar av Bibeln.

Ambassadens svar

Det är svårt att få ett rakt svar på frågan om det är lagligt eller olagligt att ta in Biblar i Sovjet. Om man ställer svaret till den sovjetiska ambassaden innan en visumansökan gjorts blir resultatet negativt. En kvinna i Oslo, som ringde till Sovjets ambassad, hänvisades till ryska konsulatet, som sa: "Import av Biblar är förbjudet på samma sätt som det är förbjudet att föra in pornografi och vapen, enligt sovjetisk lag".

Antireligiös propaganda

Det finns tecken som pekar på att den antireligiösa propagandan i Sovjet intensifieras, i skolorna, i radio och TV. Gamla ateistiska läroböcker kommer ut i nya upplagor, och skämtteckningar dyker upp på många ställen, inte bara i *Krokodil*, där Bibelsmugglare framställs som västerländska profitörer. Det är emellertid uppenbart att det trots dessa åtgärder är så att de kyrkor som finns kvar i Sovjet och de kommunistkontrollerade länderna är mer välbesökta än någonsin. Och det är inte längre gamla kvinnor, *babusjkor*, som är kyrkbesökare, utan allt fler yngre personer från medelklassen, såväl män som kvinnor och hela familjer. De ser det kristna budskapet som ett inspirerande budskap om andlig frihet mitt i förtrycket.

CONTRA

För frihet - mot socialism

oberoende borgerlig tidskrift
ISSN 0347-6472

Utgivning:

Contra utkommer med sex nummer per år. Nästa nummer utkommer i juni.

Ansvarig utgivare:

Christer Arkefors

Adresser:

Box 6082, 102 32 Stockholm.
Telefon 08 - 39 66 81.
Box 426, 701 06 Örebro.

Prenumeration:

26 kronor (eller mark) per år.
Postgiro 85 95 89 - 4.
Bankgiro 261 - 2638.
Finskt postgiro 1125 82 - 9.

Redaktion:

Christer Arkefors, Géza Mólnár, Carl G. Holm, Sven Enberg och Oskar Bengtsson.

Speciella medarbetare:

Ekonomi: Klas von Holst. *Ostasien m.m.:* Robert Gothius. *Polen:* Andrzej Olechno. *Utlandskorrespondenter:* *Washington:* Allan C. Brownfeld; *London:* Harry Jones; *Rom:* Sven-Erik Lindström; *Toronto:* Vincent H. Miller; *Oslo:* Per Danielsen.

Presslagd 1979-04-10